

સુધરેલી રીત મુજબ

વર્નાક્યુલર ટેક્સ્ટ બુક્સ રીવિઝન

— કમિટીએ તૈયાર કરેલી —

ત્રીજી ચોપડીના અર્થ.

(કવિતાની સમજૂતી; પ્રાદેશી સંસ્કૃતિ; સાહ્ય; ભૂગોળના સવાલ; અધિકાર શબ્દો; ને સંસ્કૃતિ; વિજ્ઞા.)

રચનાર-મેસર્સ. સી. ડી. શાહ એન્ડ કો.

પ્રસિદ્ધ કર્તા-C. M. Shah

પ્રસિદ્ધ કરવાનું ઉદ્યાન-શાહપોર-સુરત.

—૩૩૩૩૦૬૬૬—

આ પુસ્તક સને ૧૯૧૭ના ૨૫ મા એપ્રિલ નુજન

રજીસ્ટર કરાવ્યું છે.

સુરત-મિડયાના પુત્ર ઉપર આવેલા 'સુરત માટી' પ્રી.

પ્રેસમા ડાકોરદાસ માનસિદે છાપ્યા.

કિંમત ચાર આના.

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાઈટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૭૧૦૮

વર્ગિક

પુસ્તકનું નામ ૮૧૫ મોડિના ૨૫૦

વિષય મિશ્રિત : ૮૫ : ૨૫ : ૨૫

આનાની ધાત.

૪	૩.	૦૧
૮	૩.	૦૧૧
૧૨	૩.	૦૧૧૧
૧૬	૩.	૧)
૨૦	૩.	૧૧
૨૪	૩.	૧૧૧
૨૮	૩.	૧૧૧૧
૩૨	૩.	૨)
૩૬	૩.	૨૧
૪૦	૩.	૨૧૧
૪૪	૩.	૨૧૧૧
૪૮	૩.	૩)
૫૨	૩.	૩૧
૫૬	૩.	૩૧૧
૬૦	૩.	૩૧૧૧
૬૪	૩.	૪)
૬૮	૩.	૪૧
૭૨	૩.	૪૧૧
૭૬	૩.	૪૧૧૧
૮૦	૩.	૫)
૮૪	૩.	૫૧
૮૮	૩.	૫૧૧

૯૨	૩.	૫૧૧૧
૯૬	૩.	૬)
૧૦૦	૩.	૬૧
૪૦૦	૩.	૨૫)
૮૦૦	૩.	૫૦)
૧૦	૩.	૦૧૧=
૨૦	૩.	૧૧
૩૦	૩.	૧૧૧=
૪૦	૩.	૨૧૧
૫૦	૩.	૩)=
૬૦	૩.	૩૧૧૧
૭૦	૩.	૪૧=
૮૦	૩.	૫)
૯૦	૩.	૫૧૧=
૧૦૦	૩.	૬૧
૧૦૦૦	૩.	૬૨૧૧

૧૬	૩.	૧)
૩૨	૩.	૨)
૪૮	૩.	૩)
૬૪	૩.	૪)
૮૦	૩.	૫)
૯૬	૩.	૬)

૧૨૮	૩.	૮)
૧૪૪	૩.	૯)
૧૬૦	૩.	૧૦)
૧૭૬	૩.	૧૧)
૧૯૨	૩.	૧૨)
૨૦૮	૩.	૧૩)
૨૨૪	૩.	૧૪)
૨૪૦	૩.	૧૫)
૨૫૬	૩.	૧૬)
૨૭૨	૩.	૧૭)
૨૮૮	૩.	૧૮)
૩૦૪	૩.	૧૯)
૩૨૦	૩.	૨૦)

સુરત જિલ્લાનો નકશો. ૦-૩-૦
સુરત જિલ્લાનો " ભૂગોળ
શિક્ષક " સ્વ. બાનો.
ડિરેક્શન શિક્ષક ભાગ ૩.
બે બાનો.

રૂપીઆભારની ધાત.

				૩૧. ભાર	શેર	અધોળ
		શેર	અધોળ	૨૦	”	૦૫ ૮
				૨૧	”	૦૧૦૧ ૮૧
૧૧	૩. ભાર.	૦)૦૧	૦૧	૨૨	”	૦૧ ૮
૨૧	”	૦)~	૧	૨૩	”	૦૧~ ૮૧
૩૧	”	૦)~	૧	૨૪	”	૦૧= ૧૦
૪	”	૦)=	૨	૨૬	”	૦૧= ૧૦
૬	”	૦)=	૨	૨૭	”	૦૧= ૧૧
૭	”	૦)=	૩	૨૮	”	૦૧= ૧૧
૮	”	૦)=	૩	૩૦	”	૦૧= ૧૨
૧૦	”	૦)શેરઅથવા	૪	૩૧	”	૦૧= ૧૨
૧૧	”	૦)૦૧	૪	૩૨	”	૦૧~ ૧૩
૧૨	”	૦)~	૫	૩૩	”	૦૧~ ૧૩
૧૩	”	૦)~	૫	૩૪	”	૦૧= ૧૪
૧૪	”	૦)~	૬	૩૬	”	૦૧~ ૧૪
૧૫	”	૦)~	૬	૩૭	”	૦૧~ ૧૫
૧૬	”	૦)~	૭	૩૮	”	૦૧~ ૧૫
૧૭	”	૦)~	૭	૪૦	”	૧ ૧૬

પદાર્થપાઠ ધોરણ ૧ લા માટે ત્રણ આના.

પદાર્થપાઠ ધોરણ ૨ ના માટે પાંચ આના.

ત્રીલ ચોપડીનો “ડિક્ટેશન શિક્ષક” બે આના.

ત્રીજી ચોપડીના અર્થ.

પાઠ ૧ લો.

બાળપોથી=નાનાં છોક-

રાંને લણવાની ચોપડી

આનંદ=ખુશી

હોશિયારી=ખબરદારી

અધિકારી=ઉપરી

વર્ણન=વિગતવાર કહેવું

તે; ખ્યાન

તોળવા=જોખવા; તોકવા

પોપટીઉં=ઉપલકીઉં;

સમજ વગરનું

જુની ચોપડી=પાછલી

ચોપડી; ખીજ, પહેલી,

બાળપોથી

મૂળાક્ષર=સ્વર અને

વ્યંજન

આરાખડી=પદ

રમુજી=ગમત આપનારી

લાભ=ફાયદો

જોડાક્ષર=જોડેલા અક્ષર

જ્ઞાન=સમજ; જ્ઞાન

જોગ=લાયક

હકીકત=વાત

સરસ=સારી; મનને

પસંદ પડે એવી

ઉમંગથી=હોંસથી

ચિત્રો=ચિત્રામણુ; છબી

વાક્ય=એક અથવા વ-

ધારે શબ્દો મળીને

મનમાં ધારેલો વિચાર

જેથી પુરો જણાવાય

તે

વાર્તા=વાત

ખોધ=શિખામણુ

ખારીક=ઝીણી

મુકાબલો=સરખામણી

ભૂગોળ=પૃથ્વીનો ગોળો

માહિતી=ખબર

રસીકી=ગમત ભરેલી

સંબંધી=વિષે; આગત

સાદી=સહેલી

નમુના=નકલ

નજર કરો = ધ્યાન

આપો; વિચારો

સામાન્ય=રોજ વપરા-

શમાં આવતી

સોદો=માલ; ચીજ

છેતરાશો=ડગાશો

ધ્યાન=ચિત્ત; મન

ખાતરી=ભરોસો

ઉતાવળે આંખા ન પા-

કે=વણી ઝડપ કર-

વાથી કામ થાય નહિ

સાર.

૧) લણવામાં ઉતાવળ

કરવી નહિ.

૨) જે વાત વાંચવામાં

આવે તે ખરી છે કે

ખોટી તેની જાત મા-

હિતી મેળવવી.

પાઠ ૨ જો

ભાગ ૧ લો.

સિવાય=ગર

આહણી=આળખો
 જુના=પહેલાના
 પ્રમાણે=મુજબ
 લિપિ=ભાષા
 પંડિતો=વિદ્વાન; ધણું
 ભણેલા
 માથું=ઉપલો ભાગ
 અંક=આંકડા
 અનુસ્વાર=મીડું
 ધોરણ=નિયમ; રીત
 વિસર્ગ=કંઈક હકારનો
 ઉચ્ચાર થાય એવું
 ચિહ્ન; અક્ષરની જોડે
 એ મીડાં મુકવાં તે.

પાઠ ૨ જો.

ભાગ ૨ જો.

અનુક્રમ=અવતરું
 વિદ્યાભ્યાસ=અભણું તે
 નીપજે=થાય
 લહીઓ=સારા અક્ષરનો
 લખનાર
 લપટાવું=ફસાઈ પડવું
 લાલચ=લોભ

નર્મ=રોગ વગરના
 ઠાઠ=ડોળ; ભપકો
 જાતે=પોતે
 શ્રદ્ધા=ભરોસો; વિશ્વાસ
 ઉઘોગી=મહેનતુ
 ચેન=સુખ; નિરાંત
 ફક્કડ=સહેલાણી; છેલ
 ખાલી=નકામો; ફેકટ
 અસલ=અગાઉ
 ઝાઝો=ધણો
 મેળવી=સરખાવી

પાઠ ૩ જો.

ટટ્ટું=નાનો ઘોડો
 હડહડતો=પુરેપુરો
 કળિયુગ=ખરાબ વખત
 દૂર=છેટે
 ખૂમ=હાંક
 બુદ્ધિ=અકબ
 શરમાઈ=લજવાઈ
 શ્રાવક=જૈનધર્મમાનનાર
 મેળો=તમાસો
 ખભે=ખાંધે
 તોફાન=મસ્તી

ખજાર=હાટ; ચૌકું.
 દોરે=લગામ પકડીને
 આગળ ચાલે.
 જાતે=જે
 ફરી ગઈ=જતી રહી
 ખરેખરોરે=મધ્યાનકાળે
 રાજના કુંવર જેવા=
 કોમળ
 હિંડાડે=ચલાવે
 ખર્ચુપાન=ધરડો; વૃદ્ધ
 જોસખંધ=જોરથી
 સંધ=જત્રાણુઓનું ટોણું
 ધાતકી=દયા વગરનો;
 નિર્દય.
 ભાર=વજન; બોજો
 વીખરાઈ જશે=અજ-
 વાઈ જશે
 વખતસર=ખરાબ વ-
 ખતે.
 પૂલ=નદી કે ખાડી પ-
 રથી જવા આવવાને
 માટે બાંધેલો રસ્તો.
 શેકે મોઢે=વીલે મોઢે;
 દીલગીર ચહેરે.
 વેસ્ટાયા=દીલગીર થયા

સલાહ=વિચાર

દશા=હાલ; હાલત;

સ્થિતિ

સાર.

‘આપ બુદ્ધિએ જય
જયકાર, પરબુદ્ધિએ પ્ર-
લયકાર’ માટે આપણી
પોતાની બુદ્ધિ પ્રમાણે
ચાલવું પણ આપણી
બુદ્ધિ ખરે રસ્તે દોરવે
છે કે ખોટું તેનો નિ-
ચાર કરવો.

પાઠ ૪ થો.

નરસિંહચૌદશ=વૈશાખ

સુદ ચૌદશ

ભંડાર=ખજાનો

વાણીથી=મોલથી

પેદા=ઉત્પન્ન

માઠું=ખોટું

સ્ત્રીપુરુષ=ધણી ધણિ-

આણી

ધંધરભક્તિ=ધંધરનું

ભજન

ગાળતાં=ગુભાવતાં;

કાલ્તાં

રૂપ=દેખાવ; શોભા;

ખૂબસુરતી

ગુજરી ગયા=મરી ગયા

ઉછેરવા=મોટા કરવા

મા પર આવી પડ્યું=

માને માથે પડ્યું

સ્વભાવ=ખાસીયત

સલાહ=વિચાર

મદદ કરે=આસરો આપે

અસર=લાગણી

પરગણુ=પારકાના પર

ઉપકાર કરનાર

નીવડયો=નીકળ્યો

અબ્યાસ=મહાવરો;

મંડયા રહેવું તે

શિક્ષક=મહેતાજી; ગુરૂ

માનીતો=જ્ઞાતો; પ્યારો

નાનીમોટી=સહેલીઅધરી

ખાતો=વિષયો

છરછે=ચાહે

સાંઠ=આખલો

પછાડી=પટકી; અક્ષાણી

ધાર=રેલો

ખડખડ હસવા લાગ્યા=

મશ્કરી કરવા લાગ્યા

અંતઃકરણ=મન; દીલ

એકદમ=ઓર્થોતી

ફેટો=માથે બાંધવાનું

લુગડું

પાટો=લુગડાનો ચીરો

ધા=જખમ

વખાણુ=સાડું કહેવું તે

જીવતો ઘેર આવત નહિ

=મરી જતે

ખરચો નહિ=ગયો નહિ

વૈદ=દેશી દાકતર

શુદ્ધિ=ભાન

આશ્ચર્ય=નવાઈ

પરગણુપણું=પરોપકાર;

પારકાનું બલું કરવા-

નો ગુણ

પાઠ ૫ મો.

ઉંમર=વરસ

ગુજરાન=ભરણ પોપણ

પ્રીતિ=હેત; પ્યાર

દયાથી ઉભરાઈ આવ્યું = ધન = દુઃખ
 ધણીજ દયા આવી
 ખાડ પડયા = ખેસી ગયું :
 કુવા પડયા
 ખડ = ધાસ
 જીવ આવ્યો = શુદ્ધિ
 આવી
 આશિષ = દુવા;
 આશીર્વાદ
 ખૂંચેલો = પેસી ગયેલો
 કાંઠે = કિનારે
 હાતો = ખૂડતો
 કુટુંબનાં = સમાનાં
 ભાઈબંધ = દોસ્તદાર
 ઉભરાઈ = છલકાઈ
 જંગલી = ફાટી ખાનાર
 પેઠો = ગમે
 કુપાથી = મહેરખાનીથી
 ઉધો = અવજો
 ટંગાવી = લટકાવી
 પાડ = ઉપકાર
 ઇનામ = ભેટ; બક્ષીસ
 થોભાય = ખોટી થવાય
 ઘાડું = ગીચ

ધન = દુઃખ
 સહીસલામત = સુખેથી;
 જોખમ કે અડચણ
 વગર
 વિવાહ = લગ્ન
 સામેલ = દાખલ
 સાર.
 આપણે હરેક મા-
 ભુસના ઉપર ઉપકાર
 કરતાં રહેવું જોઈ
 ઇશ્વર આપણાપર ખુ-
 શી થશે અને આપણું
 ભલું કરશે.

ખાડ ૬ દો

અદલ = વાજખી
 ગામડી = મહેતાજીની
 ધંધામાં = રોજગારમાં
 વળગ્યો = લાગ્યો
 ઉમેર્યો = વધાર્યો
 પૈસાદાર = પૈસાવાળો
 હાલ = હાલત
 નસીબદાર = નસીબવાન;
 ભાગ્યશાળી

ફાવતોગયો = વધતો ગયો
 ધન = પૈસા; દોલત.
 કીમતી = ધણી કીમતનો
 ધરેણું = દાગીના
 ઘડાવ્યાં = કરાવ્યાં
 દોલત = પુંજી
 ખરીદા = વેચાતા લીધા
 આખર = કીર્તિ
 મરણ પથારીપર પ-
 ડયા = મરવા પડયા
 મરણ = મોત
 મિલકત = પુંજી; દોલત
 ભાગ = હિસ્સો; વહેંચણું
 વર્તીશું = ચાલીશું
 ત્રીજોભાગ = ત્રણ ભાગ-
 માંનો એક ભાગ
 અર્થોભાગ = એ ભાગ-
 માંનો એક ભાગ
 નવમોભાગ = નવ ભાગ-
 માંનો એક ભાગ
 કપ્પુલાત = વચન; મો-
 લનો કરાર.
 દહાડોપાણી = મરણ પા-
 છળનો ખરચ

તોડ=ફેંસણો; નિકાલ
દિવાન=પ્રધાન; વજર
ખખર=ખમ્પ; માલમ
વાહવાહ=વખાણ
કનસાપ=ચાપ

પાઠ ૭ મો.

ખોળ=ભેરી
લખોટે=મંજ
સુરોભિન=દેખાવડા
અટકા=ચો=રોકા
નજીવી=નકામી; માલ
વગરની
ટેવ=આહત
પાપી=દુષ્ટ
સળ=શિક્ષા (બધે
આસપાસ=આજુબાજુ;
આકાશ=મન
અંતર=મન
આભાસ=અજવાળું;
તેજ.
ચાસ=ખેતરમાં હળે
કરીને પાડેલા આડા
હળા લીટા
પાસ=પાસે; નજીક

વિશ્વપતિ=દુનિયાનો
ધણી; પરમેશ્વર
વાસ=મુકામ; રહેઠાણ
ભોંયમાં=જમીનમાં
ભોંયરે=ભોંયરામાં
ધડીએ=કરીએ; રચીએ
ધાટ=વિચાર
જગતનો તાત=દુનિયા-
નો આપ; પરમેશ્વર
ખોળીએ=શોધીએ
કણી=રજકણ; ઝીણા-
માં ઝીણા ભાગ
કામ=માટે
જગતકર્તા=દુનિયા બ-
નાવનાર; પરમેશ્વર
વિના=વગર
હાલું=અમથું; ખાલી
કામ=ઠોકાણું
સાર-પરમેશ્વર બધેજ
ઠોકાણે છે માટે આપણે
ખોટાં કામ કરતાં બીવું.
(ખોટાં કામ કરવાં નહિ)
પાઠ ૮ મો.
વિશ્વસ્વામી=પરમેશ્વર;
દુનિયાનો ધણી

શીશ=માથું
નામી=નમાવી
શીશનામી=માથું નમાવી;
પગે લાગી
આપદા=દુઃખ
ઉગારો=બચાવો
દીનાનાથ=ગરીબનો
ધણી; (પરમેશ્વર)
આધાર=આસરો; ટેકો;
મદદ
માત=મા; માતા
તાત=આપ; પિતા
સદા=હંમેશાં દરરોજ
પાળનાર=પે.કણ કરનાર
ઉપકારો=પાડ; આભાર
રાંક=ગરીબ
અગાન=સમજણ વગ-
રનો; અણસમજણ
પ્રાણી=જીવ
તુંથી=તારાથી
અળણી=જળપા વગરની
ન અળણી=અળણ
નથી; જાણીતી છે
ક્ષમા=માફી

ગુનો=વાંક; તકસીર
મતિ=યુદ્ધિ; અક્ષલ
છેક=ધણીજ

દીલ=મન; અંતર
ધારો=આણો; લાવો

કુટુંબી=કુટુંબનાં

જનો=માણસો

સારાં=નીરોગી; તંદુરસ્ત

શક્તિ=બળ

દાસ=સેવક; ચાકર

નિવારો=દૂર કરો; મ-

ટાડો; ટાળો

પાઠ ૯ મો.

દર=નાનાં પ્રાણી પોતાને

રહેવા માટે ભોંયમાં

જે બાકાં પાડે છે તે

ઠાંચે=ઠાંચડે

પંજમાં=દાવમાં; સપા-

ટામાં

સપડાયલો=પકડાયલો;

ઝલાયલો,

સાંભરતી=ચાદ આવતી

હસતો હતો=મજાક

કરતો હતો.

ખેવડો=મખોલો

કાલાવાલા=કરગરીને ક-
હેવું તે; આજીજી

ગુનો=વાંક

આકૃત=આપદા; દુઃખ

સેવક=ચાકર; દાસ

જીવતદાન=કોઈનો જીવ

ખચાવવો તે

હસીતે=મસ્કરી કરીને

મગરૂરી=શેખી; પતરાજી

ગર્વ=મગરૂરી

વન=જંગલ; વગડો

ભાન=સમજ; અક્ષલ

શિકારી=શિકાર કરનાર

જાળ=ફાંદો

ફાંફાં=ખોટી મહેનત

છુટાયું=નીકળાયું

અકળાયો=ગભરાયો

ખૂમો=ધાંટા

વાળવાનો=આપવાનો

મહારાજ=મોટા રાજા

ખજાવશે=કરશે

કાતરી=કરડી

છુટો થયો=નીકળ્યો

અત્યારે=હાલ; હમણાં;

તરણી સરખું=તણખ-

લાજેવું; નકામું; નજીવું

સાર-ગર્વ કરવો નહિ.

પાઠ ૧૦ મો.

સિદ્ધપુર=સરસ્વતી ન-

દીના કાંઠાપર શહેર છે

ફરી ફરી=ફરીને છુટક

વેચી.

ગુજરાન=ગુજારો

ધરાક=સોદો લેનાર

ખોટી=ગેરવાળખી

પરચુરણ=જુદી જુદી

જાતના

ફરી=વેચવા ફરવું તે

કિંમત=ભાવ

છેતરતો=ઠગતો

શાખ=આખર

શાખખંધાઈ=ભરોસો

પડ્યો.

ઠરાવ્યા=નક્કી કરીધા

સામાન=વસ્તુ; ચીજ

પ્રમાણિક=વહેવારમાં

સાચો

પ્રમાણિક રહેતો=ખરી

રીતે ચાલતો
 મોહનમાળા=ડોકમાં પ-
 હેરવાની સોનાનીમાળા
 જડી=મળી
 પોલીસ=રેયતનું રક્ષણ
 કરનાર માણસો.
 થાણું=ચોકી.
 પોલીસ થાણુનો અમ-
 લદાર=નાયક
 ગરજ=જરૂર; અગત્ય
 વાણી=ખોલ; સખ્દ
 માફક=પેડે
 કમથો=પેદા કીધું
 દુકાન=માલ વેચવાનું
 ઠેકાણું.
 શરૂ કર્યો=કરવા માંડ્યો
 આવ=કિંમત; મૂલ
 કાશી=ગંગા નદી પર
 શહેર છે. જનનારસ
 આમલ=કાલાવાલા;
 તાણુ
 કોલેરા=ઝાડો ને ઉલટી
 થાય તે રોગ
 લાણુ પડવાથી=થવાથી.

મહા મુશ્કેલી=મોટી
 મુસીબત
 વિધવા=જેનો ધણી મરી
 ગયો તે સ્ત્રી
 ધન્ય=શાખાશ
 સાર.
 કોઈનું પણ હરામનું
 લેવાની કદી છત્તા
 રાખવી નહિ, જે આ-
 પણે કોઈનું હરામનું
 લઇએ તો તેની સાથે
 આપણી પાસે હોય તે
 પણ જાય
 પાઠ ૧૨ મો.
 ખેડીખાવાને=ખેતી ક-
 રવાને
 દગો=કપટ
 રચતી=ગમતી
 વાવે=રોપે
 પામે=મળે
 લણે=કાપે
 તુરંગ=જેલ; કેદખાનું
 નાદ=ટેવ; છંદ; આદત
 જાપ્તો=ચોકસી; તજ-
 વીજ
 લાગ=દાવ

ધનવાન=પૈસાદાર; શ્રી-
 મંત
 વિકટ=ખિહામણું
 રાહ=વાટ
 ચોકોદારો=ચોકી કરનાર
 દ્રવ્ય=નાણું
 લૂટી=ખુંચાવી
 પાળ=કોરણુ
 તાલેવંત=પૈસાદાર
 મિદાઈ=ગળ્યું ખાવાનું;
 બરફી પેંડા વગેરે.
 સુખે=નિરાંતે
 નસીબ=ભાગ્ય
 કંદોષ=મુખડીઓ
 બેળ્યું=મેળવ્યું
 તાકયું=ધાયું; ઇચ્છ્યું
 મડદાં=મુડદાં; મરી ગ-
 એલાં પ્રાણીઓ
 ગીધ=ફાડી ખાનાર
 મોટું પક્ષી
 મગર=ધક્કોડીના જેવું
 પણ તેનાથી રપ ગણું
 મોટું પાણીમાં રહે-
 નાર પ્રાણી

સાર

આપણે કોઇનું ભુંડું
 હૃદયનું નહિ પણ બહું
 હૃદયનું કે જેથી હૃદય
 આપણું બહું કરે.

પાઠ ૧૨ મો.

ગંવર્વ=અવૈયાની એક
 જાત; સ્વર્ગના ગાનારા
 સદન થયું=અમાય
 ગળગળા=છાતી ભરાઇ
 આવેથી નરમ થએલા

આક્રતો=અડચણો

ક્રાપ=ગુરસો

વર્તણૂક=રીતભાત;

સદન થઈ શક્યું નહિ=

અમાયું નહિ

ઉપાય=પ્રલાજ

કોસલાવી=સમજાવી;

પટાવી.

મુલમ કર્યો=જાપરાઇ

કાંધી

કુચલ્લી=અમતી.

નીચ=પાપી

કંઈ બાકી રાખતો ન.

થી=બહુજ કરે છે

આપકાર=અવગુણ; ભુંડું
 કરવું તે

સાર.

કોઇ આપણું ભુંડું
 કરે તોપણ આપણે
 તેનું બહુજ કરવું
 જેથી હૃદય આપણા
 પર રાજ થશે.

પાઠ ૧૩ મો.

રાજકાજ=રાજકારભાર

સરખો=ખરાખર

પારખી=ઓળખી

અદલ=ખરો; વાળખી.

કચેરી=દરબાર

થર્યા=વાતો; વિચાર

સાક્ષી=વાત જાણનાર

અચરજ=નવાઈ

હક=માલકી

મળેપડુ=ખોટો હક ધ-

રાવનાર

સાર.

ખીજાની વસ્તુ મળે-

પડી લેવાની ટેવ સ.
 ખવી નહિ

પાઠ ૧૪ મો.

ગૃહસ્થ=કુટુંબ કપીલા-
 વાજો સારી સ્થિતિ-
 નો માણસ.

કદાપિ=કોઈવાર

કકડીને=વણીજ; સખત

નિસાસો=દુઃખ કે દીલ

ગીરીને લીધે શ્વાસ

નાખવો તે

અભાગીઓ=અકર્મી

કરમાઇ ગયું=સીકું પડી

ગયું; ઉતરી ગયું

દરમાવડું=હુકમ કીધો

ટેકો=આધાર; આશ્ચર્ય

હેઠેનીચે

કાયમ=ક્રમેશ

તંગીવત્તા=માસ; બીડ

મટી=દૂર થઈ, ટળી

સાર.

આપણી બધી ઇદિયો

સાજ છે માટે હૃદય

પાડ માનવો. અને એ

શ્રદ્ધિયોતો સારો ઉપ-
યોગ કરવો.

પાઠ ૧૫ મો.

રંગીત=રંગેલો

સુશોભિત=દેખાવડો

પીરસી=મૂકી

માન્યા વગર=કપ્પુલ કર્યા

વગર

વસ્તી=વાસો; રહેઠાણ

મશ્કરી=મનક

નોતરું=જમવાનું કહેણ

છાપરો=જરાક ઉઠા ને

પહોળો

થાળ=મોટી થાળા

ચપચપ=ઝપઝપ

ખામી=ખાંપણ; ખેડ

ભાવ=હેત; પ્યાર

મોળા=પાપ વગરના

ખાતર=ખરદાસ

સાદું=મદલો

મોં મલકાવી=મનમાં

હસી

સ્વાદે=લહેજતથી

શરમાયું=લજવાયું

સાર.

કોઇની મશ્કરી કરવી

નહિ જો આપણે કો-

ઈની મશ્કરી કરીએ

તો તે આપણી કરે.

પાઠ ૧૬ મો.

સત્ય=સાચું

વસે=રહે

ઉગ્નસ=પ્રકાશ

વિશ્વપતિ=પરમેશ્વર

સતનું=સત્યનું

ચિંતન કરવું=ધ્યાન

ધરવું

સત=સાચું

વાક્ય=શબ્દ; વચન

નિશ્ચય=નકકી; નિરધાર

ઉચરવું=ખોલવું

અસત્ય=ખોટું

જશથી=આખરથી

ઝળકીત=પંદાએલા; વ-

ખણાએલા

જગે=દુનિયામાં

ખીજ=ખીયું

વૃક્ષ=ઝાડ

વિશાળ=મોટું

ગુણુકારી=દાયદાકારી

ફળ=પરિણામ

આશ્રય=મદદ

ઝાંચતળે=શીંગામાં

પરિતાપ=દુઃખ

પ્રગટે=ફેલાય

છળ=લુચ્ચો

દુષ્ટમતિ=નકારી ખુદિ

ભય=ખીક; ભો.

હટે=નાશ પામે; જતો

રહે

જોગ=ખનાવ; કારણ.

હુપાઇ જશે=લંકા

જશે; જાહેરમાં

આવશે નહિ.

છેવટ=આખરે

દીપશે=પ્રકાશશે

ફરીને=ખીજવાર

આંચ=નુકસાન

કલેશ=દુઃખ

અનેક=ધણું

હરે=હર કરે; મટાડે
સમું=સરખું; ખરાખર
અન્ય=બીજું
ખરે=નકકી
અતિ=ધણે; બહુ
રીઝશે=ખુશી થશે
સ્વર્ગ=દેવોનું રહેઠાણ
રીઝો=ખુશી થાઓ

સાર.

હંમેશા સત્ય બોલ-
વાધીજ લાભ છે, અને
તેથી પરમેશ્વર ખુશી
થાય છે.

ગુહામાં ગુહો માણુ-
સ પણ એક દિવસમાં
ગુહા કરતાં સાચું વ-
ધારે બોલે છે એ ઉપ-
રથી ઇશ્વરને સાચું-
જ ગમે છે એમ સા-
બીત થાય છે.

પાઠ ૧૭ મો.

તંબુ=લુગડાનું ઉપાડી
લેવાય એવું ધર.
ભરવાડ=ઘેટાં ચારનાર

પાકાં=છો ઇંટના
રિવાજ=ધારો; નિયમ
વર્તમાનપત્ર=છાપું; ચા-
લતા વખતની હકી-
કતના છાપેલા કાગળ.
ખાંકડો=પીકવાળી પા-
ટલી
સપાટ=સરખી
મીલનસાર=મલતાવડા
પરોણાચાકરી=પરોણા-
ગત
ભારી=બોજરૂપ
પૂજે છે=સેવા કરે છે

સાર.

જરૂર વગરની ચીજો
પાછળ ઓછો ખરચ
કરવો અને તેનો ઉપયો-
ગ પરોપકારમાં કરવો

પાઠ ૧૮ મો.

સ્વચ્છ=ચોક્કસ
રડારોડ=ગૂંમ પાડી
રડવું તે.
શણગારી=પહેરાવી

વાળુ=રાતનું બોજન
છિદ્રો=કાણાં
મેલ=કચરો
ચીકણી=ચિકાશવાળી
લૂછી=ઘોલી
તમાચો=ખેલ; રમત.
સ્વરૂપવાન=દેખાવડો;
શોભિતો
વરખ=સોના રૂપાના
પાતળા કાગળ જેવા
પતરા
ચોંટાડયા=વળગાડયા
મન થયું=ઇચ્છા થઇ
બેભાન=ભાન વગરનો;
શુદ્ધિ વગરનો
પડોશણુ=પાસેના ધરને
રહેનાર
કરકંડે=ખરખચડું
શણગાર=શોભા
કંટાળો=ચીતળી
પસરે=ફેલાય
અધ થવાથી=પુરાઇ
જવાથી
ભિનાશ=ભેજ
ચોંટી=વળગી

પુરી નાખે છે=ઢાંકી દેછે

ખુલ્લાં=ઉઘાડાં

રેડયું=ઢોલ્યું

સમજી=સમજણવાળા

મતલબ=હેતુ; ધારણા

પારપડતી નથી=ખર

આવતી નથી.

ચોળાને=મસળાને

કાપનારી=દૂર કરનારી

કરકરા=ખરખચડા

સાર.

માણસે હંમેશાં નહાયું.

શરીર શોભાવવાને કાન

નાક વીધાવવા નહિ, કા-

રણુકે જો તેમ કરવાની

જરૂર હોત તો તે

પરમેશ્વર આપતજ.

પાઠ ૧૯ મો.

ભાઈભાંડુ=ભાઈ બેન.

પાક=પેદાસ

અઘાટ=ધણીપણના

હક સાથે; તમામ

હક સાથે

ઉપજ=પેદાસ

ધરખરચ=રોટલાખરચ

દુકાળ=મોંઘવારી; અના-

જ પાણી મોંઘા મળે

એવો વખત.

કરકસર=ખપજોટલું વા-

પરવું તે

ચર=કડાંવાળો દેગડો

સોનામહોરો=સોનાના

સિક્કા

ઉતરે=ઓછો આવે

ચુકાદા=ફેંસલા

નિર્ણય=ફેંસલો; ચુકાદો

પાક=ફાલ

સાર.

પ્રમાણિકપણે ચાલ-

વાથી હ'શ્વર ખુશી

થાય છે માટે પ્રમા-

ણિકપણે ચાલવું.

પાઠ ૨૦ મો.

અરધું=અડધો અડધ

લાંચીઆ=લાંચ લેનારા

મનોહર=દેખાવડા

માનીતો=વહાલો

દિલ્હી=જમના નદીના

કાંઠાપર શહેર છે

પ્રખ્યાત=ખણીતો

પરાક્રમી=અહાદુર

શોખીન=કોઈપણ આ-

ખતમાં આનંદ લેનાર

આસરો=મદદ

મોં ઉતરી ગયાં=શીકાં

પડ્યાં

ખળનચી=ખળનાનો

ઉપરી; તિજેરીનો ઉપરી

ફટકા=સપાટા; નેતર કે

ચાખુકના ઝપાટા

નિશ્ચય=ઠરાવ

ભાગીદાર=ભાગીઓ

ખુદાવંદ=મોટેા માલીક

(મોટેા દરવાજાવાળાને

માટે બોલાય છે.)

શરત=કયુલાત

હજુરમાં=રૂબરૂમાં;

આગળ

સાર.

હકથી વધારે લેવાની

ઈચ્છા રાખવી નહિ.

પાઠ ૨૧ મો.

માઠાં=ખરાખ

હલકો=તુચ્છ

તેકાની=મસ્તીખોર;
 કાયર=હેરાન
 આંકી=ડામ દધ નિશા-
 ની કરી
 ચર્યો=ખાધ પી મસ્ત
 થયો
 ફાટયો=જખરો થયો
 માતેલા=ખાધ પી જ-
 ખરા થએલા
 જખરો=જોરાવર
 હાથ ચલાવવો=મારવું
 ઘટતો=લાયક
 ખળક=જરાવાર
 કચરી=ચગદી
 સુક્તિ=તદખીર
 નસકોરાં=નાકનાં બેકાણાં
 પેસી ગયો=દાખલ થયો
 તોખાતોખા=કાયર કાયર
 પોકરાવી=કરાવી
 ફૂલાધ ગયો=મગર થયો
 અહો=અરે
 અખો=ખોલ; વચન
 અભિમાની=અહંકારી
 છાત્ર=કાદું
 ફસાયો=સપડાયો

હલકા મનતો=નીચ
 વિચારનો
 નમ્ર=ગરીબ
 સાર.
 કદી અહંકાર કરવો
 નહિ, અહંકારી માણસો
 ધારે કે મારા જેવો
 કોઈ નથી પણ તેના
 માથાનો કોઈ હોયજ.
 પાઠ રર મો.
 મિત્ર=દોસ્તદાર; માર્ધન્ય
 પુસ્તકાલય=લાયબ્રેરી;
 જ્યાં વાંચવા લાયક
 પુસ્તકો રાખેલાં હોય તે
 ચિત્રો=છબીઓ
 વૃતાંત=હેવાલ; જિંદગી
 ના હેવાલનું પુસ્તક
 બહારપડયું=જાહેર થયું
 બાળપણુ=નાનપણુ;
 અભ્યાસ=મહાવરો
 જાણવાજોગ=જાણવા
 લાયક
 બલે=પુશીથી
 ધાર=અણી

કુહાડી=લાકડા ફાડવાનું
 હથિયાર.
 કરમાઈ=ચીમળાઈ
 ગુસ્સો=ચીડ
 ધમકાવ્યા=સપડાવ્યા;
 ધમકી આપી
 દીલગીરી=અફસોસ
 હજાર ગણો=મહુજ
 કળી=ખીલ્યા વગરનું ફૂલ
 રૂપેરી=સફેદરંગનું
 વચન=ખોલ; શબ્દ
 ગણુ=કુ=કરુ=કુ
 લક્ષણુ=ગુણ
 ઉંચા=કિમદા; સારા
 અધિકારી=અમલદાર
 પંકાયો=વખણાયો.
 સાર.
 સાચાનું ફળ અંતે
 સાજું છે. સાચું ખો-
 લવાથી સામે માણસ
 ગુસ્સે થતો નથી, પણ
 ઉલટો આપણાપર ચા-
 હેના રાખે છે માટે
 હંમેશાં સાચું ખોલ-
 વાની ટેવ રાખવી.

પાઠ ૨૩ મે.
 ઉમરાવ=અમીર
 શિકાર=ખાવરાને તા-
 કીને ચોળા મારવી તે
 સુલતાન=મુસલમાન પા-
 દશાહ
 અહેસાન=પાડ
 માનું છું=અણું છું
 ખોરાક=ખાવાનું
 હાજર કરું છું=રજુ
 કરું છું.
 ડોલચું=ડોલ જેવું નાનું
 વાણુસ
 આવથી=હોંસથી; ખુ-
 શીથી
 શ્રાંત=હડો
 વિનંતી=નમનતાપથી
 કહેવું તે
 જમીર=ઠનામી જમીન;
 સરકાર તરફથી મળેલું
 ગામ કે જમીન.
 સાન=અકલ; સમજ
 સંબંધમાં=વિશે
 અદેશી=અક; વહેમ

જતે=પોતે
 ઝવેરખાનાનો=કીમતી
 રત્નોનો
 ઉપરી=અધિકારી; સર-
 દાર
 ઇલાજ=ઉપાય
 બંબેરવા=ખોટું ખોટું
 સમજવવા
 સંતાઈ=છુપાઈ
 બિખારી=બીખમાગનાર
 ઇર્ષાખોર=અદેખા;
 ઝેરીલા
 સંભારું છું=ચાદ કરું છું
 સ્થિતિ=હાલત.
 બેઠયો=છાની સાથે
 દાખ્યો
 પ્રધાન=વજીર
 દેશનિકાલ=દેશપાર; દેશ
 બહાર કાઢી મૂકવું તે
 સાર.
 માણસની ચઢતી પ-
 ડતી જીભ વડે થાય છે
 જો આપણે નમનતાપ
 વાપરીએ તો સામાનો

પ્યાર મેળવીએ, માટે
 ઇર્ષા છોડી નમ્ર રસમાં-
 ભાર રાખવો કે જોયા
 ઉમરાવોના જેવા દાલ
 થાય નહિ.

પાઠ ૨૪ મે.
 પંચ=પાંચ કે વધારાનું
 ટોળું
 વાદવિવાદ=તકરાર
 તુર્ત=તરત
 દરખાસ્ત=કચેરી
 નાર=માદ્ય
 ગણુના=મણુતર; કદર
 વલવલે=ટળવળે; વલખાં
 મારે
 પચ=ફૂધ
 વશાસર=વિશ્વાસુ
 ધાન=અનાજ; ખાવાનું
 તનતોડીને=ધણું વેતરું
 કરીને
 માન=આખર
 સેવા=ચાકરી
 માનવી=માણસ

ઉપાડે=ઉંચકે

ભાર=ભોળો; વળન

મણુખધી=ભારે મણુના

માપથી

ભોળ=વળન; તોલ

ખીન=વગર; વિના

તન=શરીર

નીમક=મીઠું; લૂણ

હલાલ કરું છું=અદલો

વાળા આપું છું

હાર=પરાજય; હારવું તે

માલિક=વણી

રસ્તો કાપું=મુસાફરી કર

પીઠ=વાંસો; ખરડો

દરકાર=પરવા

માર્ગ કાપવા=રસ્તો ઓ-

છો કરવા; અંતર

ઓછું કરવા

સફર=લાંખી મુસાફરી

મુજ=મારો

જળકાળે=પાણીને માટે

જીવ લીએ છે=મારી

નાખે છે.

કૂર=ધાતકી; દયા વ-

ગરનો

અંબાડી=હાથીપર માં-

ડવાની બેઠક

કેરો=નો

દીપે=શોભે; સારો દેખાય

શ્રેષ્ઠ=સૌથી સરસ; ઉત્તમ

પશુ=ચોપગાં જનવર.

સરદાર=ઉપરી

ન્યાય=દ-સાફ

નિર્દોષી=વાંક વગરનો;

નિરપરાધી

તલ=જરાજેટલો; થોડો

ત્રાસ=ખીક; ભય

તોય=તોપણ

તલપેછે=તાકેછે; ધારેછે

માંસ=ગોસ

કસાર્પિ=ચંડાળ

કર=હાથ

હાર ખનું છું=કપાઈ

જાઉં છું

કુલ=બધો; તમામ

બોજ=ભોળો

વ્યાપાર=વેપાર

ધડી=થોડો વખત

કરાર=આરામ

ખર=ગધેડો

ગજ=હાથી

આશા=મરોસો; વિશ્વાસ

અથડાય=અણગમ

આશાપર અથડાય=મ-

રોસાપર રહે

ખલક=જગત; આલમ;

દુનિયા

દંડે=સિક્કા કરે

પીડતાં=દુઃખ દેતાં

કોપે=ગુસ્સે થાય; રીસે

ભરાય

કીરતાર=પરમેશ્વર; બ-

નાવનાર.

સાર.

આપણા પાળેલા જ-

નાવરો પાસે ગજ ઉપ-

રાંત કામ કરાવવું નહિ.

પેટપુર ખાવાનું આપવું

અને દયા રાખવી.

પાઠ ૨૫ એ.

ગુનો=કસુર

ખોટું=જુઠું

સદ્ગુણો=સારા ગુણો

વાણી

કમ્પુલાત=ચયન; ઠરાય;

ઠરાય

ધક્કા=હડસેલા

તૂટી ગયો=ભાંગી ગયો

કોડાન્યા=કકડા કરાવ્યા

કોડયો=ભગ્યો

મા=નહિ

ખોલ મા=ખોલ નહિ

કમુર=વાક; ગુનો

ગળે અગળે=ગળતા

અગળતાં

માનવી=કમ્પુલ કરવી

ગુનેગાર=અપનાધી; ક-

સુર કરનાર

નારાગ=નાપ્યુશ

ખીટ=જો

કિલાસ=દીલગીર

સુખેથી=ચગર ફીકરે

હેંક=નીચે

રૂએ=રૂંડે

દોષ=વાંક; ગુનો

સંતાડવા=ધુપાવવા

ભૂલ=ચૂક

સહન કર=અમુક; તેડું

નીવરે=નીકળે; થાય

સાર.

ગુના કમ્પુલ કરવાથી

પરમેશ્વર ખુશ થાય છે

અને આપણા મનને

ફીકર રહેતી નથી.

પાઠ ૨૬ મેં

સારે ગંગે=મધુર સ્વરે;

મીઠું અવાજે

ગૃંથલા=પગ દાંધેલી

લાયક=ચાગ્ય

બાળાઓ=કોકરંઓ

હેંકેરેંગે=કમગથી

કન્યા=કવારી છોડરી

સીતળ=સીવવાનું કામ

રમંગેરંગી=તરેહતરેહના

રંગના

ગાપટા=ગળે ખાંધવાના

પટા

લેખાં=મોઢે ગણતના

લિસાખ: મુખગણિત

ઘાટ=આકાર

પ્રદર્શન=સંમંદસ્થાન;

નમુનેદાર ચીજો ખતા-

વવા માટે એક ઠેકાણે

બેગી કરી રાખવી તે

ચિત્રકામ=ચીતરવાનું કામ

તલ્લીન=મસગુલ; લીન;

એક ચિત્ત

ખુશી=મજા

રહેતીછ=કન્યાશાળાની

પરી જી શિક્ષક

ગુણા=ગુણુવાન

સિદ્ધકો=ખાસિદકો

તે=ચાલે

અલાહસંપ=એક વિચાર;

મગી સમજને ચાલવું

તે

વિક્ષણ=સીળવાનું કામ

સાર.

કોડીઓને બહુવ-

તથા તેમની અકલ

ખાલે છે, માટે કોડીઓને

બહુવતી બોધ્યે.

પાઠ ૨૭ મેં.

કપયોગ=અપ

સંઘ=સંઘરો; એકઠું
 કરવું તે
 હકીકત=અન; વિસ્તારી
 કહેવું તે; વાત
 હરકત=અડચણ
 દ્રવ્ય=પૈસા
 સંઘરો=સંઘ
 કુદરતનું=અશ્વરી શક્તિનું
 અવલોકન=ધારીને જોવું
 તે; ખારીક તપાસ
 રાજધાની=રાજ જે શહેરમાં
 રહેતા હોય તે શહેર;
 રાજગાદીનું શહેર
 ઇમારતો=ઉંચી ખાંધણીનાં
 ઘરો
 કિલ્લો=ગઢ
 રચના=મનાવટ; જોડવણ
 ખાંધણી=ખાંધકામ
 ખાણો=અનાજ ભરી
 મૂકવા માટે જમીનમાં
 જે ખાડા ખોદેલા હોય
 છે તે
 નર=જુવાર

ખાનગી=પોતાની
 સળી=સડી; જીવાત પડી
 લુકરો=રેતી; એક જાતનો
 પોચો પથ્થર
 ખડ=ધાસ
 ગંજી=ઢગલો
 અગત્યની=જરૂરી
 આગગાડી=દેવતા અને
 પાણીના બળથી (વરાળથી)
 ચાલતી ગાડી
 આગબોટ=દેવતા અને
 પાણીના બળથી (વરાળથી)
 ચાલતું મોટું વહાણ
 સાધન=વસ્તુઓ
 પુષ્કળ=ધણું; ખૂબ
 દાણા=અનાજ
 નાણું=પૈસા
 અવારનવાર=વારાફરતી
 સંઘાત=મેળાપ
 સાર.
 પૈસા ખચાવ્યા હોય
 તે ધડપણના વખતમાં
 તથા આફતના વખતમાં
 ખપ લાગે છે માટે દરેક

માણસે પૈસાનો સંઘ
 કરવો જોઈએ. “વસ્તુ
 અને પૈસો નકામો
 ગુમાવવો નહિ.”
 પાઠ ૨૮ મો.

પરખ=મુસાફર લોકને મળત
 પાણી પીવાનું
 ઠેકાણું
 વારાફરતી=એકપછી એક
 કઠિઆરા=લાકડા ફાડનાર;
 લાકડા કાપીને વેચનાર
 [દીધેડું
 ધર્માદા=દાનમાં આપી
 મનોહર=મનને ખૂશ કરે
 એવું
 વળલો=વળગેલો
 ખરો તડકો=સખત તાપ
 વિસામો=આરામ
 દસમો ભાગ=દસભાગ
 માંનો એક ભાગ
 આશીર્વાદ=આશિષ
 ટાળવામાં=મટાડવામાં;
 દૂર કરવામાં

શીતળ=ટાઢી; ઠંડી
સાર.

જે કંઈ કમાવું તેમાંથી
થોડો ભાગ પણ ધર્મ
ના કામમાં ખરચવો
“ધર્મે જય અને પાપે
ક્ષય.”

પાઠ ૨૯ મો.

નકામા=ફોકટના

ઉચ્ચમે=ધંધે

વળચો=લાચો; ખાજ્યો

શેખસલ્લી=ખોટા વિચાર

કરનાર

તરંગ=ખોટા વિચાર;

મનના યુદ્ધ

તર્ક=મનસુખો; વિચાર

તર્ક ઉઠાવે=મનસુખા કરે

પાર=છેડો; અંત

કરાવી=નકંડી કરી

ઘાડવો=ધી ભરવાનું

માટીનું વાસણ

ધુણાવી=હલાવી

ઠપકો=ગુનાના બદલામાં

કડવા શબ્દ કહેવા તે

ધર ભાગ્યું=ધરખાર વગ-
રનો થઈ ગયો

ગાળી નાખ્યા=ગુમાવ્યા

માફક=પેઠે

ચેતચો=સમજાચો

સાર.

આપણા ધંધા સંબં-

ધીજ વિચારો કરવા

એકદમ પૈસાદાર થઈ

જવાનો વિચાર કરવો

નહિ.

પાઠ ૩૦ મો.

ઉડાવવા=ચગાવવા

છેક=તદન

ફરીથી કરો=ખીજવાર

કરો. મતલબ હરકાંઈ

સાર કામ પુરું ન

થાય ત્યાં સુધી ફરી

ફરીને કરવું.

પતંગ=કનકવા

ચઢાવવા=ઉડાવવા

સપાટા=ઝપાટા

ગોથું ખાધ=ઉધો થમ

કાયર થવું=કંટાળવું

પ્રયાસ=અજમાયશ

આસમાન=આકાશ

ટપકા=ડાઘા

વીંટવા=લપેટવા

સાર.

સર કરેલું કામ પુરું

ન કરીએ તો કરેલી

મહેનત નકામી જાય,

અને લોકમાં મળક

થાય; માટે હરકાંઈ કા-

મનો આરંભ કરતાં

પહેલાં વિચાર કરવો કે

એ કરવું વાજબી છે કે

નહિ અને વાજબી લાગે

તોજ આરંભ કરવો;

અને આરંભ કર્યો તો

તે કામ પુરું કરવુંજ;

વચ્ચેથીઅપુરું મૂકી છોડી

દેવું નહિ. જે માણસ

આ પ્રમાણે નથી કરતો

તે ખાચો કહેવાય છે.

પાઠ ૩૧ મો.

ડાલે=હાલે

તરુવર=મોડું ઝાડ

ઝુલાવે=હિંચોળે; હલાવે

પાન=પાંદડાં; પાંતરાં.

ગાન=ગાયન
 ધ્યાન ધરતાં=ધધરને
 પાતાના મનમાં આ-
 લુતાં
 કલોલ=ચેનઆજી; આ-
 નંદ; મળ
 સાથે=સાથે
 પડદો=આંતરે
 ખોલે=ઉઘાડે કરે
 ચમે છે=શોમે છે
 ફૂલ=ફૂલમાતો રસ
 ધાટે=રંગ તા; કિનારે
 જળધારે=નદી કે તળાવ
 કાંઠે
 નિજ=પોતાની
 પાંડે=ને
 પોંડે=સૂએ
 માળ=ગાળામાં
 જપતાં=કનીને એસતાં
 મળરકે=સવારે; પરે ઢીએ
 ધાય=જાંટે
 વનશળ=નમનાં કળ
 જૂલે=હાલે
 બલા બાતના=સારી
 તરેહના
 વિધવિધ=ગુદી ગુદી

દીર્ઘાનાથ=ગરીબનો
 ધણી, પરમેશ્વર
 મધુરો-મીઠો
 ધરી=રાખા
 નિર્મળ=ચોડણું; મેલ
 વગરનું
 દરે=નિરાતે એસે
 બલી બ તે=માની ગતે
 દહાવી=હગવી; હગવી
 દહાવી દીએ=દાવે
 મેળવાયછે=મેદા કરાય છે
 રજ અધિકાર=રાજસા-
 વસ=તાબે
 વિપતિ=દુઃખ; આજત
 વેરાત જય=જતા રહ
 કામવનુ=ધ-છેલુ આ-
 પનારી ગાય.
 ચિંતવ્યા=ધાર્યા
 અપાર=અગોજ
 પગાય છં=મેળવાય છે,
 પેદા કરાય છે
 સાર.

ઉદાગી માણસને કંઈ
 પણ અલકં નથી ઉઘમ
 કરવાથી જે જોઈએ તે

મળે છે, માટે ઉઘમ
 કરવો

પાક ડર મો.
 રો ત=ચાકરી
 વંશપરંપરા=છોકરાંના
 છોકરા, પેઢીવર પેઢી
 માનપણથી બચપણથી
 પ્રશિષ્ઠતા=ગાહતા
 ભગેનગ=રાવ મ
 મહેનત=મજુરી
 પાટલામાં=સાટામાં
 ભાગવગે=વાપર
 ન તા=દળ
 લાડ=વહાલ
 કાંઠે=માટે થઈએ
 ન ત=નિત; મન
 સાંતીનીજમીન=ખેડવા
 લાયક ભોય
 ઉચા પ્રકારની=સારો
 પાક ઉતરે એવી;
 કળકુપ.
 પ્રકાર=ગત; વર્ગ
 સાથી=મદદગાર; ખેતીને
 માટે રાખેલો નોકર
 પ્રકાર=રીત; તરેહ.
 ઉદાગી=મહેનત

પુંછ=દોષત
 અર્થ=મતલબ; સાર
 હહેલી=મોટા દરવાજા.
 વાળા ધરનું ભેંયતળીઉં
 બેધ=મેહ; વરસાદ
 નજર=તપાસ; દેખરેખ
 ખાતરી=ભરોસા; પતીજ.
 સાર
 આપણા કામનો ભ-
 રોસો નોકરપર રાખવો
 નહિ; પણ નોકરો કામ
 કરે છે કે નહિ તેની
 તપાસ રાખવી
 પાઠ ૩૩ મો.
 પિડાય=દુ.ખી થાય.
 નીરોગી=રોગ વગરના
 સુધરતી=સ્વચ્છ થતી
 મિનાશ=બેજ
 મેહું=મંદું
 મંદું=ગેળું
 ચકલી=સકાવો; પિત્ત
 કે લોહાની પેચવાળી
 લાંકી નળી
 ટાટીઓતાવ=મહેરીઆ;

નઠારી હવાને લીધે જે
 તાવ આવે છે તે
 બેનપણી=સહીઅર;
 સખી
 પગ મુકવાનું=આવવાનું
 મન=મનઃ; મરજી
 મંદવાડ=રોગ; ગિમારી
 ગંદકી=ગંદવાડ
 મૂળ=ખી; ખીયાં
 જંતુ=જીવડાં
 પાકે છે=પેદા થાય છે
 ખુણેખોચરેથી=ખુણા-
 માંથી
 વાળીનાખીએ = સાજ
 કરીએ
 આસ=દમ
 વડે=થી
 ખુલ્લાં=વિધાડાં
 ખીલ=મૂળ
 નાશ પામે છે = જતા
 રહે છે
 ઢાળી=રેડી
 મરે છે = ઉતરે છે
 ઝીણો તાવ=હાડનો તાવ
 (એ તાવથી શક્તિ

ધણીજ ઓછી થાયછે)
 લકવો=એક જાતનો રોગ
 (એથી શરીરનો કાષ
 ભાગ ગુટો પડીજાયછે)
 જાગર=સંતાસ
 મોગી=નીક; ગટર
 ઝાડીઝુડી=ઝાડીઝપટી
 દુર્ગંધ=ખરાબ વાસ
 તદન=મીલકુદ
 ખુલ્લી રીતે=સમજ પડે
 એવી રીતે
 સાર-ધર.વાડા વગેરે દરે
 દેવીજ ચોકખી રાખવી.
 પાઠ ૩૪ મો.
 અણસમજી=વગર વિ-
 ચારના; મૂખ
 શોક=દીલગીરી
 ઠગવ=નિશ્ચય
 ઉંચા=સારા
 પ્રાણુ=જીવ
 વૃદ્ધ=ધરડાં
 પાટવીપુત્ર=મોટો છોકરો
 નિશ્ચય=દરાવ
 સમાચાર=ખબર
 અંદખાઈ=ઝંર

ઉઘાપશે=લોપશે; બંગ
કરશે; ફેરવશે
સંદેહ=શક; વહેમ
વરદાન=માગેલું આ-
પયું તે
લેણાં=માગતાં
વનવાસ=જંગલમાં
રહેવું તે

લહ=જીદ; જક્ક; મમત
ધિકાર=તિરસ્કાર
દેહ મુક્યો=મરણ પામ્યો
સાર.

“સોખત તેવી અસર”
લમેશાં સારાની સોખત
કરવી. કામ કરતાં પહેલાં
શું ફળ આવશે, એ
ખાખતનો વિચાર કરવો
કે જેથી પાછળથી પ-
રતાવું પડે નહિ.

પાઠ ૩૫ મો.

અખકારા=અમકારા
દરકાર=પરવા
સ્થિર=હાલ્યા વગર
ખેલ=રમત

કસરત=શરીર કસવું તે
ગુજરાન=ગુજરો; પોપણ
ટોળું=જથો
હાથ=ખે વેંત જેટલી
લખાઈ
ધરી=પકડી; ઝાલી
સરણાઈ=પીપી
નટ=સ્ત્રી વગેરેના વેષ

લઈ ધણા ખેલ કરનાર
અંગ કસરત=શરીરની
કેળવણી
ગુલાંટ=ગોલાંટ

ચક્કરચક્કર=ગોળગોળ
અમકેછે=અળકે છે
શાખાશ=ધન્ય
જીવની દરકાર કરતાં
નથી = મોતની ખીક
રાખતા નથી
સફાઈ=ચાલાકી

અમત્કારવાળા=અચરત
પમાડે એવા
નજરખંધી=નદુથી
જ્નેનારથી આંખને ભૂ-
લાવવામાં નાખવી તે

ખુશીદાર = વખાણવા
લાયક; અમત્કારી
સાર.

અંગ કસરતથી શરીર
કસાય છે, માટે નાન-
પણથી કસરત કરવાની
ટેવ રાખવી.

પાઠ ૩૬ મો.

ગ્રીષ્મ ઋતુ=વેશાખ
અને જેઠ મહીનો
કોકિલા=કોયલ
દીપે=શોભે
મોર=આખાં આમલીના
ફલ

મહિમાય=મોટાઈ
નીરખી = જોઈ
શીતળ=હંડી
ટહુકા = કાલાકાલા ખોલ
તપતી=ગરમ થતી
ધરતી=જમીન
સુગંધી=સારી વાસ.
વસંત=વસંતઋતુ; જુ-
લાઈ ને આગષ્ટ માસ
બમતી=રખડતી

ફળા=પાકી
 લલચાય=લોભાય
 જનો=માણુસો
 લલો=જોઈ
 ભલી=સારી
 મલી લીલી=લીલીજમ
 અતિ=ધણો
 શાખ=ઝાડપર પાકવા
 પર આવેલી ફેરી
 ખરે=ઝાડપરથી નીચે
 પડે
 રસદાર=ધણુ રમવાળા
 સુકેસરી=સારા કેસરી-
 આ રંગની
 ચિત્ત=મન
 હરતી=ખેંચતી
 ઠરતી=રહેતી
 દીલમાં ઠરતી=યાદ
 રહેતી
 પ્રવેશ કરીને=આવીને
 ઊઠળાટ=ગભરામણુ
 ધરે છે=કરે છે.
 વનેવન=જંગલે જંગલ
 આત્ર=કેરી

આત્રતરુ=આંખો
 વાસ કરંધું=રહું ધું
 ચિત્ત હરં ધું=મન
 ખેંચું ધું
 સ્યામ=કાળા
 પરખાઉં=ઘોળખાઉં
 કોમળ=નાળુક
 કંઠ=સાદ
 સંગીત=ગાયન
 સૂર=અવાજ
 ગળવું=ગળવી મૂકું
 મધુરો=સારો
 રૂપેરી=રૂપાના જેવો;
 સફેદ
 કળા=ખીલ્યા વગરનું
 ફૂલ
 કુલેલ=ખીલેલી
 અંગમાં=શરીરમાં
 વેલમાં=વેલામાં
 અનેક=ધણી
 પાંખડી=ફૂલની પાંદડી
 પ્રસારી=ફેલાવી
 ઝારીરૂપ=ઝારીના જેવો
 પ્રકુલ=ખીલેલો

શ્રીમનો બાળ=શ્રી-
 ખમી સરચાત
 કોકિલ=મધુર
 ભારી=ધણો
 ખટમોગરો=એક જાતનો
 સુગંધીદાર મોટો મો-
 ગરો.
 રસીલી=મળ આપનારી
 પાઠ ૩૭ મો.
 શર કયું=આરંભ્યું
 બીલ=જંગલમાંરહેનારી
 અનાય જાત
 ઉપજવે=પેદા કરે
 મડમ=ગોરા લોકની સ્ત્રી
 પાદરી=ખિસ્તી ધર્મનો
 બોધ કરનાર
 બોધ=ઉપદેશ
 દેવળ=દહેરું
 કુશળ=હોશિયાર
 કાટખુણો=બાંધકામમાં
 ઉપયોગી લાકડાનું કે
 લોઢાનું એક જોળર
 (એનો ઘાટ કાટખુણા
 જેવો હોય છે માટે
 કાટખુણો કહેવાય છે)

વખત ન લખાડ=ઢીલ
નહિ કર
ઓળરો=હથિયારો
પોકારવા=મૂમ પાડવા
સાર.

અભણ માણસ બ-
ણેલાને જાડુગર જેવો
સમજે છે, તેથી હાંમેશો
તેને તાપે રહે છે;
માટે દરેક માણસે
વિદ્યા મેળવવાને પ્ર-
યત્ન કરવો.

ભાગ ૨ જો.

પાઠ ૩૮ મો.

અહાડની=જોરાવરી
વહેણ=પાણીનું વહેવું
તે; પ્રવાહ.
ખંડેર બ ચેલી મમારતો
હજી=હાલ સુધી.
ચીરે=શડે
નમુનો=નકલ
માટે=કવિતા બનાવી
ખરા જોડા વખાણ

કરનાર એક જન
પારડી=સુરત જિલ્લામાં
કર્યો છે.
ઓળંગી=વટાવી
વલસાડ=સુરત જિલ્લા-
માં કર્યો છે

સપાટ=સરખી
ટોચ=ઉપલો ભાગ;
મથાળું
શિખર=ટોચ
મુસ્કેલ=અધડ
ચઢાવ સીધા હતો=

ચઢવાનું સીધું હતું
કુંડ=છોડથીખાંધેલો ઝરો
બુજી=કિલ્લાનો ઉંચો
ગોળ પહોળો ભાગ
પ્રવાહ=રેલો; વહેણ
તળેટી=પર્વતના મૂળ
આગળની જગા

ખીણુ=મે પહાડ વ-
ચચેની નિચાણ જગા
હાર=ઓળ
પમચી=પગે ચાલતાં
પડેલો રસ્તો

રમણીય=મનોહર; સુંદર
સપાટાખંખ=જલદી
નકશો=ગામ દેશ કે
ગાદેરનો ચિત્રેલો નમુનો
આકૃતિ=ઘાટ; આકાર

સાર.

અરસોકન કરવું અને
પછી તેવો ઘાટ બના-
વવો કે જેથી જોએલું
ખરાખર ધ્યાનમાં રહે.

પાઠ ૩૯ મો.

ખોડા=ઝાડ પાન વગરના
ભેખડો=પથર કે મા-
ટીના મોટા ટેકરા
દેવકી કિનારે=સુરત જિ-
લ્લામાં વાંસદાની પાસે
કિના પાણીનો કુંડ છે
તે.

દેવરધાન=દહેરું; દેવળ
સારી=ફળદ્રુપ; રસાળ
પડ=પોપડો
ઉપસી=કુલી; ઉચી સમ

પીગળેલો=ચરમીથી થ-
વાહીરૂપ થએલો
ઉપસેલો=ઉંચો આપેલો
ઉપયે ગી=અગત્યના;
જરૂરના

સાર.

આ પાઠથી કુદરતનું
ભાન થાય છે.

પાઠ ૪૦ મો.
ધોધ=ઉંચેથી જોસમધ

પડતું પાણી

ધસડી=તાણી

સરિતા=નદી

તરે=ઝાડ; વૃક્ષ

ચરતાં=ધાસ ખાતાં

મેળાપ=મુલાકાત

વહોળો=નાની નદી

ખડક=પાણીમાંના ટેકરા

ચમકારા=ઝંપકારા

પગી જમ છે=નીચે

ઉતરી જમ છે; સમાધ

જમ્ય છે.

શક્તિ=જળ

ફરફર=ખારીક ટીખાં

મુખ=નદી દરીઆને મળે
છે તે જગા

મેટ=ચારે બાજુ પાણી
ને વચમાં જમીન
હોય તે

નીરે=જળથી

તીરે=કાંઠે

ચિત્રચિત્ર=જનત જન-

તનાં; તરેલ તરેલના

કિનારે=કાંઠે

નિશ્ચય=નક્કી

વિજાણીએ=સમજીએ

પાઠ ૪૧ મો.

ખસાસી=વહાણુ લાંક-

વાનો ધંધો કરનાર

બહોળો=ધણો મોટો

ખાર=ખારો

ભરતીઓટ=નદી ખાડી

કે દરીઆમાં પાણીનું

ચઢવું તે ભરતી, અને

ઉતરી જવું તે ઓટ.

મોળાં=છોળો; પડછાયો

કાડીઓ } દરીઆમાં પ્રા-

ક્ષંબલા } ખેંચીઓને રે-

છીયો. } હેવાનાં ધર.

પાઠ ૪૨ મો.

હજીરો=તાપી નદીના

મુખ આગળ હવા

ખાવાની જગા છે.

મછવો=નાની હોડી

બગોળા=પૃથ્વીનો ગોળા

ભૂગોળવિદ્યા=પૃથ્વીના

ગોળા વિષેની વિદ્યા

ટુંડેશ=વહાણુનો મુખ્ય

ખલાતી

માહીતી=ખબર

પુરતી=જોઈએ તેના

મગીઆ=મગ જેટલા

નાની

નિશાની=એધાણી

ભૂશિર=જમીનની આંખી

લાંબી વધીને દરીઆ-

માં ગએલી હોય તે

ધુસે છે=પેસે છે

અખાત=સમુદ્રનો કાંઠો

લાંબો વધીને જમીનમાં

ગએલો હોય તે

ઉપસાગર=વહોળા મેંના

અખાત

કાંપ=પાણી માંધસડામ

આવેલો કાદવકચરો;
 ચણુ
 ખાજે છે=ઠરે છે
 કીપકલ્પ=જેની ત્રણે ખા-
 નુએ પાણી ને એક
 ખાનુ જમીન હોય તે
 ક્રિયા=કામ
 સામુદ્રધુની=એ મોટા પા-
 નીના ભાગને સાંધના.
 રા પાણીનો નાનો ભાગ
 પાઠ ૪૩ મો.
 કારીગર=સુધાર; હુહાર
 કુંભાર વણુકર વગેરે
 કારીગરીનું કામ કરનાર.
 ઘાટ=પૈંડાપર લગાડેલો
 લોદાનો પાટો.
 તાણાવાણા=વણુવાની
 સાળપર જે ઉભા દોરા
 રાખવામાં આવે છે તે
 તાણા અને આડા દોરા
 રાખવામાં આવે છે તે
 વાણા
 દેશજનમીરદાર; વત-
 નવાળો
 વસવાયાં=સુધાર હુહાર

વગેરે જામની વસ્તીનું
 કામ કરનાર લોક
 આરા=પૈંડાની વચમાંના
 ફરતાં લાકડાના કકડા
 વાંસલો=સુધારનું લાકડા
 ઘડવાનું ઓળર
 ટકાઉ=મજબુત
 ધમણુ=વા કુંકવાનો
 સાંચો. (ગારી
 તણુખા=સળગતી ચણુ-
 ચોપાસ=ચારે ખાનુ
 સજ્જડ=સખત
 ચાકડો=લાકડાના પૈંડા
 જેવું કુંભારનું ઓળર
 લોંદા=લચકા
 કોસ=ગાઉ
 કાળકો = કામડીના જે
 ઘાટપર કાંતેલું સુતર
 વીંટાળવામાં આવે છે તે
 તાંતણા=તાર
 ખાદી=દોટી
 ખોળીઆં=ગોદડાનું કપડું
 જનજમ=પાથરવાનું રં-
 ગીત બિછાનું

પાઠ ૪૪ મો.

ચામ=જેમાં થોડાં ફળીયાં
 ને થોડાં ધર હોય તે
 શહેર=જેમાંછોખંધ નેહાર
 ખંધ ધર હોય અને સારાં
 સારાં બળર હોય તે.
 છુટ્ટી=રજા
 ગિલ્લીદાંડા=મોઝ દડો
 દડો=ગિલ્લી ઉડાડવાની
 એક હાથની લાકડી
 તાલુકો=પરમણું
 વળવાનો=ફરવાનો
 દહાડો વળવાનો=ફાયદો
 થવાનો
 રોજન=કબરો ઉપર ખાં-
 ઘેલાં મકાન
 મસીદ = નિમાજ પઢ-
 વાનું ઠેકાણું
 કોતરગામ = પત્થર કે
 લાકડામાં કોતરેલું
 ચિત્ર કામ
 ટપાલ ઓફિસ = પોષ્ટ
 ઓફિસ
 બળર=હાટ

કારીગરી=કીસખ; ખ-
નાવટ; કુમર
વરાળયંત્ર=વરાળના જો-
રથી ચાલતો સાંચો
પાઠ ૪૫ મો.
કારકુન=લખવાનું કામ
કરનાર
ખૂટતા=જોડતા
નાયક=સિપાઇની ટા-
ળીનો ઉપરી
રસીદ=પહેંચ; પાવતી
કાથળી=થેલી
છરી=શીતળા કાઢવાનું
ઓળર
કાચતો = કાણું પાડી
ચેપ મૂકતો.
ચેપ=પર; રસી
પગાર=દરમાયો
કચેરી=આદિસ
મુખી=તલાટી
તગાવી=સરકારે ખેડુતને
વ્યાજે ધીરેલાં નાણાં
મહેસુલ=જમીન ખેડવા
બદલ સરકારને બર-
વાના રૂપીઆ; જમીન
વેરો.

હદ=સીમા; મર્યાદા
ફરજીકારકુન=તાલુકાના
ગામોની સીમમાં ફર-
નાર કારકુન
હવાડો=કુવા નજીક ઢો-
રને પાણી પીવાને
માટે બાંધેલો કુંડ
દુરસ્ત કરાવવું=બાંધેલું
સમરાવવું
ઓવરસીયર=બાંધકામ
ખાતાનો અમલદાર
ફાજદાર=તાલુકાના પો-
લીસનો ઉપરી
મુકરદમો=કેસ
સાક્ષી=જુગાની
અવલકારકુન=મામલત-
દારના હાથ નીચેનો
પહેલો કારકુન (થડ
કલાસ માજરૂટ)
જમાદાર=એ ત્રણ ગે-
ટનો ઉપરી
રજુ=હાજર
સખતી=જોરજુલમ
તિજેરર = તિજેરીનો
ઉપરી

શરાફ=રૂપીઆ લેવા અર્ધ-
પવાનું કામ કરનાર
નોંધવાનું=લખવાનું
ખત=દસ્તાવેજ; લેખ
હવાલદાર=પોલીસપટેલ-
ના હાથ નીચેનો ચાર
પાંચ રૂપીઆના પગા-
રનો સિપાઇ
હવાખાનું=ઇસ્પિતાલ
શીતળા=સૈય' કાકા;
બળીઆ ' કઠિ
પાઠ ૪૬ મો.
પ્રાંત=ધણા જિલ્લા એ-
જન્સ અને સંસ્થાન
મળી થએલો ભાગ
જિલ્લો=ધણા તાલુકા
મળી થએલો કલેક-
ટરના તાખાના ખાલસા-
મુલક
તાલુકો = ધણા ગામ
મળીને થએલો ભાગ
વિભાગ=ભાગનો ભાગ
કલેકટર=જિલ્લાનો મુખ્ય
ઉપરી; નાયબ મુખ્ય

અમલદારો = અધિકારીઓ.

દેખરેખ = તપાસ

ઈન્જનેર = આંધકામ ખા-

તાનો વડો અમલદાર

સુલતવી રાખવું = થોડા

વખત સુધી નહિ વસુલ

કરવું તે

મામલતદાર = તાલુકાની

જમાખંધી વસુલ કર-

નાર અમલદાર;

સંમતિ = મંજૂરી;

પરવાનગી

વહીવટ = કારભાર

સુખકારી = આરોગ્યતા

ઇન્સ્પેક્ટર = તાસણી

કરનાર અમલદાર

સુ-સર = સખજજ

કમિશનર = વિભાગના

ઉપરી અમલદાર; સુખો

લેણદેણ = લેવું દેવું

ખાંડ ૪૭ મો.

તીક = અનાજ ખાઈ જ-

નાર એક જતનું પક્ષી

પાક = મેલ

ડેપુટી = મદદ-નીશ;

આણા = ક્રમેદ

બલામણુ = સિદ્ધારસ

હાલ = હમણાં

શોધવા = તજવીજ કરવા

નિરાશ = નાઉમેદ

પરીક્ષા = તપાસ

ખીના = ખામત; હકીકત

રેલ = પૂર

પરવાનગી = છૂટ; રજા

હથિયાર = બંદુક તગ-

વાર વગેરે

છૂટ = રજા; પરવાનગી

કન્યાશાળા = છોકરીઓની

નિશાળ

નાલાયક = નહિ ચાલે

એવો

ખૂન = મારી નાખવું ને;

ઘાત

ગુપ્તાની = સાક્ષીએ કહે-

લા બોલ

ભાગ ૩ મો.

ખાંડ ૪૮ મો.

નાળું = પાણી જવાળું

ગરનાળું

મગ = નદી જે દેખાયેથી

નીકળે છે તે જગા

ડહોળું = કાલવવાળું

ચિકાર = મેકે કાઠે બરપુર

જરણુ = જમીનમાંથી કુટ-

તી પાણીની સેરો

અરજ = ટાટથી કરી ગમેલ

પાણી

હરી = જનમી; અંધાર

થીયે ને = હરીને

ખટ = જાડો

કરચો = ઝીણા કટકા

રિમ = ઠાર

આફ = વરાળ

કિરણુ = સીધી લીટીમાં

પડતો પ્રકાશ

ટીપાં = ફેરાં

ઠાકળ = ઠંડીના જરથાં

પડવું = પાણીનું ટીપું

અટકીએ=યોલીએ

ખાંડ પટ્ટા મો.

દેવતા=અખિ

અકમક=એક જાતનાં

પથર

વા નાખીએ=વીંત્રીએ

મીઠાખાની=મીઠા સાથે

ની વાટ

હરી જન્ય=દોલવાય

ગુંગળા=સાંધાઈ

અંગારા=સળગતો કો

થવા

કુંકણી=દેવતા કુંકવાની

વાંસના જંગમી

ગતિ=હાલનાય

તાળે=ચોડેમો

જોત=જાળતું; બહાર

દવ=જંગલમાં લાગેલી

આગ

ખાંડ ૫૦ મો.

મિહાદ=ગાળા પદાર્થ

કંટાગતો=કાચર થતો

પુષ્કળ=ધણું

સ્વચ્છ=ચોક્કસ

તાળા=તરતવાં

કણી=રજકણો

દગલા=દગ

મીઠું=લણ; નીચક

એસ્વાદ=સ્વાદ ગરની

આરોચ્યતા=અપાકારી

આમંઆં=નોંધવના

કુકરને મીઠાના પા-

ણીમાં યોગી ચુકવી

ળનાવેલા તે

જવ=કાચ

અરડ=મીઠું પાકે તે

જગા

હુઆળ=પાણીનું ચ

દગુ તે; બરની

તરી આવે છે=ઉપર

આવે છે

મિંધવ=મીઠાના એક

જાત

જથાખંધ=ધણુંજ

દેશાવર=પરદેશ

માગી=પીકડી

સાંભળી લઈ=ઉતરડી

લઈ; એકઠી કરી

આર.

માણસને પહેલે નંબરે

હવાની, ખીજે નંબરે

પાણીની, ત્રીજે નંબરે

ખોરાકની, અને ચોથે

નંબરે મીઠાની જરૂર છે,

મીઠું સ્વાદમાં ખાઈ છે

છતાં મીઠું કહેવાનું

કારણ એ કે તે ખોરાકને

સ્વાદવાળો બનાવે છે.

ખાંડ ૫૧ મો.

મૂળરંગ=પ્રથમનો રંગ

આંચ=જાળ

ધરી=પકડી

ગજરો=ફૂલનો માથામાં

ધાલવાનો તોરો

ઉડાડવા=ખદલવા

મંધક=પીળા રંગની

ઝટ ભાગી જાય

એવી વસ્તુ

મતલબ=ધ્યાન

ખાસ=અસુસ; જરૂર

ખરડ=ઝટ ભાગે એવી

ચુરેચુરા=લુકેલુક

બહકો=બળતું

વિસ્મય=નવાઈ

ઝાળ=આંચ

ઝાંખું=રીકું; તેજ વ-
ગરતું

સાર.

ગંધકમાં રંગ ઉડાડ.

વાનો ખાસ ગુણ છે.

પાઠ ૫૨ મો.

ફટકડી=એક જાતની
તુરા સ્વાદની વસ્તુ

પાસા=ખાણુ

હાર=કાંઠો

પહેલદાર=પહેલવાણી;

પાસાવાણી

શોખ=મરજી; ધ્રુષ્ટા

કાના=કોરણો

ખરખચડી=ખાડા ખ-

ખોચીઆં વાળી

કીમતી=મુલ્યવાન

કુમ્ભર=કાચતું કે ધા-

તુતું ઝાડ

અફાળી=પટકી; પછાડી

અફીફ=રંગીન ચળકતા

પત્થરની એક જાત

અવેરાત=હીરા માણેક

વગેરે રત્ન

લોલક=લટકણુ

પાઠ ૫૩ મો.

કોદાળી=જમીન ખોદ-

વાતું ઓળર

સમી=દુરસ્ત

ભટ્ટી=ધાતુ પીગળવાનો
ચુલો

પાનું=ફળ

એરણુ=લુહાર સોની વ-

ગેરે જેનાપર મુકી

ટીપે છે તે ઓળર

ટીપીને=ધડીને

સીધું=પાંસરું

નળીઓ=ભુંગળીઓ

કઠેરા=સોખંડ કે લાક-

ડાની પાળ

ખીંટીઓ=ખુંટીઓ

પોલાદ=ખરું લોહું

ચપ્પુ=ધારદાર છરી

ધડતર=ધડીને ખનાવેલું

રવેશ=માલનો ઝુલતો

ભાગ; ગોખ

ધા કર=ટીપ

કરવત=લાકડા વહેરવાનું

હથિયાર

સ્કૂ=પેચવાળો ખીસો

કાનસ=રેતરડી

નકકર=સંગીન

પાધરું=ખહારોખહાર

પાઠ ૫૪ મો.

દ્વિય=શરીરના જે ભાગ

વડે કામ અથવા

ભાન થાય છે તે

(જેમકે, આંખ, કાન,

નાક, ઇભ, ચામડી,

હાથ, પગ, મોં,

ગુદા, ઉપસ્થ)

મુખ્ય=મોટા.

સોપારીનાં ઝાડ=સો-

પારણુ.

ચોંટી=વળખી; ખાઝી
 શાળી=ચૂશી
 એકાદું=એક
 ઉમ્મન=પેદા
 અંગ=ભાગ; અવયવ
 અગત્યનું=જરૂરનું.
 હિદ્રો=કાણું.
 ખ્યાલ=અટકળ; ધારણા
 ખારીક=સૂક્ષ્મ; ઝીણું
 સાર.
 ઝાડનાં મુખ્ય છ અંગ
 છે મૂળ, થડ, પાંદડાં,
 ફૂલ, ફળ, ખી. પહેલા
 ત્રણ ઝાડને જીવાડનાર
 અંગો છે.
 પાઠ ૫૫ મો.
 ચીકણું=ચિકાશવાળું
 તાડી=ખાટો નીરો; ખ-
 જીરી કે તાડનો રસ.
 હોળી=વલોલી
 સીસાપેન=પેનસીલ
 ધટ=ધાડું
 છેદ=કાણું; વેદ

ગુંદર=ઝાડનો ચીકણો રસ
 ઝરપેછે=ધીરે ધીરે વહેછે
 આરપ=આ બાજુથી
 પેલી બાજુ
 નીરો=ખજીરી વગેરેનો
 તરતનો ઝરેલો રસ
 થોર=થુવેરીઓ; કાંટાનું
 ઝાડ
 ખરસાણી=થુવેરની એક
 જાત
 આંકડો=એક જાતનું
 ઝાડ (એના ફૂલ હતુ-
 માનને ચટે છે.)
 ઉપવાસ=બ્રહ્મા રહેવું તે
 સાબુચોખા = વાંસીઆ
 ચોખા
 જાલ=છોડા; ચામડી
 રેસા=તંતુ; તાર
 ગળણી=ગાળવાનું ઝી-
 ણું કાણુંવાળું વાસણ
 હલકા=જલદી પચે એવા
 પાઠ ૫૬ મો.
 મુખજાં=ડુંડા કે કંઠીની
 બાજુએ સોય જેવું

હોય છે તે.
 મુલક=દેશ
 ખરજટ=કંઠણ ને ખર-
 બચડું લાગે એવું
 ખાફ=ગરમ પાણીમાં
 પકવે.
 હવાલો=તારની ચાળણી
 ચાળણ=ચાળતા ખાડી
 રહેલો ભાગ; થુલું
 આથો=ચઢીને ખાટું
 થએલું ખીરું
 લોપરી=પટ્ટી
 શુમારે=આસરે
 ડુંડી=નાતું ડુંડું
 ઉખી=ધડની કંઠી
 પોટીસ=ગુમડાં વગેરે
 દરદ પકવવા માટે ધકે-
 અળશી વગેરેના લોટ-
 ની બાજીને લુગડી
 કરવામાં આવે છે તે
 ખાંચ=ખોબણ
 દાઉદખાની=પીળા પોચા
 હુંમસો=દુંદા પણ ભરાઈ

वाञ्छा=मीक्षा काजासा
पडता
पाटा धोखा हुमरो
झाड=झाग
पुष्टिकारक=ज्मेर आ
पनार
युधुं=लुसुं; याज्य
साट्टीमे=विप्लुकी
रते=मीष्टो दाष्टोदार
लाट
पानी=नीर; पतु
सही=मेज
नयम=ध्वा

साव.

अनारानी पानी तथा
तेना विपयोय समनय
छ.

पाठ पठ मो.

जगयो=जाग
दाडी=वयली नस
सांछुं=नानुं
गंछुं=रमयानां पानां
भाद्रक=पेटे

कमलवतजायमां वतुं
मेक जतनुं दूध
जभाजंघ=सामहुं
दांता=अष्टी दाणी डेर
गुलमोर=मेक जतनुं
दुलनुं जड
कणी=पगर भीक्षुं दुल
वृं=तोटी
योद्धो=ज्या; गृहो
अगरी=अशुनां पतनं
कुंभार=, सारं
अगरीया=अगरीया
नुं साट

पाठ पठ मो.
पतंगीकं=मेक जतने
संदर पापरागो छीटो.
अपनंनु=नानां अपडां.
पारभुं=ग्राह्युं
भुज्युरत=देजावडी
पीलकुं=समृणगी
वैतरी=वैठ करनारी
गदखी=इ-द्वार करनी

धर्मज=पेटे आसनस
छीटा
पुडा=मधमाप्पिनु धर
अवता=मेक रुप अद्विती
पीग्न रुपमा आववुं ते
हुमलो=हल्लो
वंदा=वांदा
ग.हर=भाषियुं याव.
नानी कोदणी
साह=रुप पानीमा स्त्री
जत देय ते
पांण=पर
अपस्था=दस्ता; दासत
मेकेश=क्षमं जाम दडी
निरांतपणी=नयितं थध
कुटुं=वंश; आवाह
पाठ पठ मो.
धोणाया करतो=वारंवार
आवतो
समडी=कागडाना आका
रनुं मोटुं प्राणी
गीरे=झाडे

કરડી=સુકાયેલા છોડની	બનાવ્યાં છે તે આપણા	હોય છે તે.
હાંખળી; રાડા	સુખને માટેજ બના-	શ્વાંટી=જીથા વાળ
ગરદન=ડોક	વ્યાં છે, માટે ધરને	ચપળ=ચાલાક
ખાઉધરાં = ભૂખાળવાં;	પાડ માનવો.	અવાજ=સાદ
અકરાંતીઆ	પાઠ ૬૦ મો.	ધાનંદી=ખુની
કાહેલું=સડેલું	દોડાદોડ=નાસાનાસ	દુરમન=શત્રુ
નહોર=તીથા નખ	કુમળી=નરમાશવાળી	બચાવ=રક્ષણ
ભાગોળ=શહેર કે ગા-	પીઠે=અરડે; વાંસે	ચકોર=ચપળ
મમાં પેસવાનો દર-	ગુચ્છાવાળી=ઝુમખા	પોલાણુ=પોકળ ભાગ
વાળો.	જેવા વાળવાળી	ઝુમખો=જયો
ભાથુ=મુસાફરીનું	છોડાં=છોતરાં	છત=છાજ
ખાવાનું	કાતરી=કાપી	ખીકણુ=ખીએ એવું
તીર=કામડું	કલ્લા=પુળા	નજરે પડતું=દેખાતું
ધસારાખંધ=ઝડપથી	ઠેકડા=કુદકા	ખાસ કરીને = ધણું
નજર=નીધા	બપકાદાર=શોભિતો;	કરીને
સરી=લપસી	સુંદર=પ્રુપ્સુરત	દૂરનું દૂર=આધે
અધારા=ચક્ર; ફેર; તંબર	બદન=શરીર; અંગ	તેજ=ચાલાક
ગીધ=ફાડી ખાનારું	રમુજ=આનંદ	કાવતવાળા = મનજીત;
મોડું પક્ષી	વલવલાટ=હરીને નહિ	જેરાવર
ઢોળાવ=ઢાળ	એસવું તે; વલોપાત	ઉપરાઉપરી=એક પછી
ગળે છે=કિતારી દે છે	મર=માવો; મર	એક
કમકમાટ=ચીતંળા	કુંપળ=ફણુઓ; અંકુર	ફાળ=ફૂંડકો; છાંગ
સાર.	રાક્ષી=ખને ખાણુપર	ધટ = ભડી
ધર જે પ્રાણીઓ	એકેકો અણીદાર દાંત	રતુમડો=રતાશ પડતો

રહેલાયુ=વાસ; રહેવાનું
ઠેકાણું; સુકામ
સમીસાંજ=દીવાળતીનો
વખત

પાઠ ૬૧ મે.

હટે=દૂર જાય; ખસે
પાંજ = પાંચ બાંગળાં
ને હયેલી નેટલો
કાંડા લગીનો ભાગ
માન=આખર; મોટાઇ
પુઠ્ઠીકલાવતો=પુશ્યવતો
ફળીવળ્યા=વીંટળાયા
સરેત=હાર જત
ખંખેરી=જાટકી
જીકતી=લખડતી
લાળ=ચીકણું યુંઠ
ગળડી=દોડ
ભરોસાદાર=વિશ્વાસુ
મજ્જાળુ=માયાળુ
જાબેદાર=તાબે રહેનાર
પત કરતી=લેખતી
ભાવ=પ્યાર; હેત
પાઠ ૬૨ મે.
સગાં=કુટુંબી

નબો=ધુંટણથી પાટલી
સુધીનો પખનો ભાગ
ચહેરો = ધાટ; મોંની
શિકલ

ખળવાન=જોરાવર
પકકુ = પહોંચેલું; પેક
બમે=બટકે; રવડે
સતલ=પ્રશ્ન
ટટાર=સીધા
અણીપડતાં=અણીવાળા
દેખાવ=શોભા; ભરાવ
ખરછટ=કરકરા
ખમાસું ખાય છે=આ-
ળસ દૂર કરે છે.
ડાચું=બડચું
વિકરાળ = બિહામણું;
ડરામણું
છાતીવાળું=હિંમતવાન
હુમલો=વસારો
કુકડી=ટોળી
ખદામીઉ=ખદામના રંગ
નેવું
જુરાજ પડતી=જુરાજપર

પાદર=ગામના માંપા બ-
હારની જગા
ક્રિકિયારી=ચીસ
ખંધુ=ધુચ્યું
ભારો=ગુચ્છો
ખોળ=શોધ; તપાસ
દરાખજેવાં=ગળ્યાં; મીઠાં
વાડ=સૌરકીનું ખેતર
સતાવવું = દુઃખ દેવું;
પજવવું.

પાઠ ૬૩ મે.

તુકસાન=ખમાડ
કીકી=આંખના ડાળાની
વચ્ચેનો ખોળ મળો
ભાગ
ચીરું=રાડું
ધુરકવા=ડોળા મડવા
પડખે=ખાળુએ
ખાતર=માટે; વારતો
પજવો છો=હેરાન કરો છો
કોડી=નાનો કોઠાર
સહેલાઈથી=ચોડીમહેનતે
જાંખા=થોડા
શોભા=દેખાવ

જાન=સમજ
 શેર=ધણું બિહામણું
 ખખર=ખણ
 મ્યાન=તરવારનું ધર
 કરકરી=ખડખડી
 છોલી=છોતરાં કાઢીને
 કપયોગીપણું=જરિ-
 આત
 ગુણુ=પાડ
 કાસળ કાઢતું=જડ મૂ-
 ળથી નાશ કરવો.
 મહેશ્વરી=દયા
 પાઠ ૬૪ મો.
 વાધણુ=વાધની માદા
 ચળકે=ચળકે
 બો=બીક
 ચાખેલ=સ્વાદીઓ
 દોપડો=વાધની જાતનું
 પ્રાણી
 સિંહણુ=સિંહની માદા
 અજયખખવાધ
 આન=ચિત્ત
 અગ્નિ=દેવતા
 ચાળ=કેશવાળી; થોડા કે

સિંહની ડોકપરના વાળ
 ઠેલણુ=હડસેલી શકાય
 તેવી
 હેરાન=દુઃખી
 ધુધુવાટા=ધુ ધુ કરતો
 અવાજ
 ગજના=સિંહનું ખરા-
 ડવું તે.
 ધૂજતાં=કાંપતાં
 ભયંકર=બિહામણુ
 ગોસ=માંસ
 ઠેકાણું=નિયમ
 વસ્તી=વાસો; રહેઠાણ
 ચાઠાં=ડાઘા
 આંતરે=ધેરે; ક્યજે કરે
 પાઠ ૬૫ મો.
 મોકળ માય=પરમેશ્વરની
 ગાય
 કરેડ=વાંસાની વચમાંનું
 ઉમું હાડકું
 ઉપરાંત=વધારે
 દવાશાળા=દરિપતાલ;
 દવાખાનું.
 હાડપિંજર=હાડકાનું

ખોખું.
 દિવાલ=ભીંત; કરો
 ટાંચું=લટકાચું
 બિહામણું=ડરામણું.
 ગરદન=ખોચી
 પાંસળી=પાસા પરની
 હાડકી
 મેડોળ=કદરું
 ભરાઉ=ભરેણું
 બેશક=નક્કી; ખચીત
 કોવત=જેર; ખળ
 અવયવો=ભાગો.
 ખોપરી=મગજનો દાખરો
 મગજ=ખોપરી માંદેના
 નરમ ભાગ
 ફેફસાં=દમ ભરવાની
 કાથળી
 હૃદય=લોહીની ટાંકી
 ચાપો=કુલાની પાસેનો
 નંમનો ભાગ.
 ટુકડો=દમ ભરવાની
 કાથળી
 સંરક્ષણુ=સારી સંભાળ

રેસા=તાર; તાંતણા
સંકડાય=સંકોચાય
ગોટલો બાઝે છે=ઝેક
ઠોકણે ઝેકઠો થાય છે
સ. ૧) માંસપેશી શેની
ખતેલી છે? ૨) હાડકાંની
જરૂર શા માટે છે?
સ. ૩) લોચામાં કયો
ગુણ છે કે જોથી તે
લાંબા હુંકા થઈ શકે છે?
સ. ૪) શરીરમાં કેટલાં
હાડકાં છે?

પાઠ ૬૬ મો.

ત્વચા=ચામડી
સુંવાળું=લીસું
ઉપસી=ઉંચી આવી
દરદ=દુઃખ
નિશાણી=ઐધાણી
અડકે=છેડે
ખમાતું=સહન થતું
ખોળીઉં=ઉપલું પડ
હેંકલ=નીચે
રેખા=કાપા; લીટી
ગરમ=હુંકાળા

ગેંડા=ગેંડીનો નર
કુદરતી=માણસનું કરેલું
નહિ તે; ઇશ્વરે બના-
વેલું તે
ઠાંકણ=કવર; પડ
રક્ષણ=સંભાળ; બચાવ
ઠીમું=ઠીમણું
ગોડ=રસવિકારની ગાંઠ
પડ=પોપડો
ખરી પડે છે=જતી રહે
છે; નીકળી જાય છે
રજાતા જાય=રજાઆવતી
જાય
લટું=જખરી
આળુ=જરા અડક્યાથી
પણ દુખાય તેવું
ભોકે=ધોંચે; ધાલે
ખાલ=ચામડી; ત્વચા
ઓસીકું=નાનો તકીઓ
દાખલો=ઉદાહરણ
ગલેફ=ઓશીકા કે ગો-
દડાને ચડાવેલું પડ
સૂક્ષ્મદર્શક=નાની ચીજ

ને મોટી દેખાડનાર
અસંખ્ય=અગણિત;
ધણાળ
સ. ૧) શરીરનું ઠાંકણ
કયું? સ. ૨) ચામ-
ડીનો ઉપયોગ કહો.
સ. ૩) ચામડીમાં કેટલા
પડ છે? સ. ૪) એ
પડનો ઉપયોગ સમ-
જનો. સ. ૫) કંઈ
જગાની ચામડી જાડી
હોય છે? સ. ૬) ઝેક
દાખલો આપી ચામડી-
ની રચના સમજાવો.
સ. ૭) જેના શરીર પર
વાળ વધારે હોય તેની
ચામડી કેવી હોય છે?

પાઠ ૬૭ મો.

ટકોરો=આંગળી વાળી
નખથી ઠોકવું તે
ટકે છે=નભે છે; ચાલે છે
પહેર્યા=ધાત્યા
ખીક=ડર; ભો
કાચળી=ચેલી

કરાયું=કેલું રહેવાયું
ટાંગી=લટકાવી
રાંપી=ચામડું સાફ ક-
રવાનું મોચીનું એક
ઝોળર

કુમળું=નરમ
સુરત=તાપી નદીને ડામે
કાંઠે શહેર છે તે
તળાઉં=નીચેનો ભાગ
ખાસું=મળનું; સાડું
તરડે=તરડ પડે; ચીરાડા
પડે; શટે

કમાવેલું=પકવેલું
ચમારવાડો=જ્યાં ચમાર
લોકો રહેતા હોય તે જગ્યા
વાસ ભારતી=ગંધાતી
જીન=ઘેટાની પીઠ પર
નાખવાની ગાદી
મસક=પાણી ભરવાનો
ચામડાનો કોથળો

સ. ૧) ચામડામાં કયો
ગુણ છે કે જેથી પાણી
અંદરથી બહાર નીકળી
જતું નથી? સ. ૨)

જોડા પહેરવાથી શો
લાભ? સ. ૩) ચામ-
ડાને કેળવવાની રીત
કહો. સ. ૪) ચામડાની
કઈ કઈ ચીજો થાય છે?
પાઠ ૬૮ મો.

ગિન=ઘેટાના વાળ
વાંકડીઆ=ગુંચળીવાળા
ટકાકિ=મજબુત
સાયવી=સંભાળી
દુઆ=ઝીણું જીવડાં
દુશ્સ=ગરમાવો.
દોરડાંકર=ખળદ ઘોડા
વગેરે

ઓઢો=ખળદને ઓઢાડવા
માટે શીવેલું કપડું
ગરમાવો=હુંશ; ગરમી
ઉતર્યા=પૂરા થયા; ગયા
ગાંસડી=પોટલી
કાંતવું=લાંબા દોરા કાઢવા
ઉઠવેઠ=કડાકુટ; માથાકુટ
ભરાકિ=પાસેપાસે
વારકુટ=જેકીટ; કંમર
સુધીનો વગર ખાંચનો

કખળે
ઝખ્ખો=પગની પાની
સુધીનો ડગલો; જખ્ખો
કખળે=ખાંચવગરનું
બદન

સ. ૧) ઘેટાંને ટાઢ કેમ
વાતી નથી? સ. ૨)
ભરવાડ ખ્યારે ગિન કાતરી
લે છે? સ. ૩) ગિનને,
ઉપયોગ કહો. સ. ૪)
ગિનનાં કપડાંથી ટાઢ કેમ
વાતી નથી? જ. ૪)
શરીરમાંથી ગરમી નીક
ળી જવા પામતી નથી.

પાઠ ૬૯ મો.
આંગણું=આરણા આગ-
ળતી જગ્યા
તળાઉં=નીચેનો ભાગ
ભેજ=શરદી
સાગ=લાકડાંનીએક જાત
વાડો=ધરની પાછળની
ખુદલી જમીન
ખ્યારો=ચોરસ ખાડો
રંખખેરંગી=જુદા જુદા

રંગના
 ચોધડીએ=વખતે
 ઉભરણી=ભોંય તળી-
 આથી ઉંચાઇ
 ખાસ=ગળણી જોઈને
 કુંભી=ધરનાં ઉભાં
 આડાં લાકડાં એસા-
 ટવા માટેની એસણી
 છોલાણું=છો દેવડાવવીતે
 પરસાળ=ધરમાં પેસતાં
 પહેલો ખંડ આવે
 છે તે.
 એાસરી=એાટલી
 દેરાસર=દેવને રાખવાનું
 ઠેકાણું.
 પૂજન=સેવા
 રસોડું=રાંધણી; રાંધ-
 વાનો એારડો,
 સરડાવણું=છાપરા ઉપર
 કામડા બંધાવવાં
 પાણિઆર=પાણીના
 બેડાં તથા ગોળી
 મૂકવાની જગો.
 કોણર=અનાજ ભરી

મૂકવા માટે લાકડાનો
 બનાવેલો તે.
 ધુમાડીઉં=ધુમાડો નીક-
 ળવા માટે બાંધેલું તે.
 ઘેરાઈ=ભરાઈ
 વૈદનાં પગલાં થતાં નથી
 =રોગ આવતો નથી.
 ગજરૂ=સંડાસ
 છીંડી=ધરની પછાડીનો
 નેવાં પડવાનો ભાગ.
 સીડી=નીસરણી
 દિવાનખાનું=એસવા બે-
 ટવાનો મુખ્ય એારડો
 મોટાં=પ્રખ્યાત; નામીયા
 ખુખીથી=સફાઈથી
 વેલ=વેલા
 ખીંટી=ખુંટી
 તાકા=મોટા ગોખલા
 મોભ=છાપરાની વચમાં-
 નું આડું લાકડું.
 સાકટી=વળી
 પકવાસા=છાપરાના સા-
 કટા સાથે જડેલી
 પાટીયાની ચીપો.

કામડું=વાસડાની બે
 ફાડમાંની એક ફાડ
 છત=છાજ
 નરદમ=તદન
 ઝરખો=ગોખ; રવેસ
 એશક=નક્કી
 સવડવાળું=સગવડ
 ભરેલું; વગવળું.
 પાઠ ૭૦ મો.
 એાળો=છાયો; પડછાયો.
 મદારી=ખેલ કરનાર
 છાયાયંત્ર=એાળાપરથી
 વખત ગણવાનું યંત્ર
 સાધન = સાહિત્ય
 સ. ૧) અસલના વખ-
 તમાં ઘડિઆળ હતા?
 સ. ૨) અસલના લોકો
 વખત શા ઉપરથી
 ગણતા ?
 પાઠ ૭૧ મો.
 ઘડિઆળ=વખત ગ-
 નવાનું યંત્ર.
 ચંદો=ઘડિઆળમાં આં
 કા માંડેલો ગોળ ભાગ

પગથીઉં=નાની ઓટલી

I=એક

II=બે

III=ત્રણ

IV=ચાર (૫-૧)

V=પાંચ

VI=છ (પાંચ+એક)

VII=સાત (પાંચ+બે)

VIII=આઠ. (પાંચ+ત્રણ)

IX=નવ. (દશ-એક)

X=દસ

XI=અગિઆર. (દશ+એક)

XII=બાર. (દશ+બે)

કુંડાળું=ઝાળ ચકરડું

મિનિટ=અડીપળ; સાડ

એકંડ

અંતરે=છેટે

કમાન=પોલાદની પટીનું

ગુંછળું

સામટા=અધા

મધરાત=વચલી રાત

ઝડપ=ઉતાવળ

કુંચી=ચાવી

ઉકલતી=ઉકડતી

સ. ૧) ઘડિઆળમાં

કેટલા કાંટા હોય છે ?

સ. ૨) બંને કાંટા સ-

રખા હોય છે ? સ. ૩)

નાના તથા મોટા કાંટા-

થી શું જણાય છે ?

સ. ૪) ઘડિઆળ જો-

તાં શીખવાને માટે પ-

હેલાં શું ઓળખવું

જોઈએ ? સ. ૫) ચંદ્ર

પર કેટલે સુધી આંકડા

માંડેલા છે ? સ. ૬) ના-

નો કાંટો આઠપર હોય

ત્યારે મોટો કાંટો કયા

આંકડાપર હોય છે ?

પાઠ ૭૨ મો.

પડીકું=ખંડલ

સમતોલ=સરખું વજન

તોળ્યું=જોખ્યું

દાંડી=ત્રાંજવા બાંધે છે

તે લાકડી

ચીચવો=એક ઉભા લા-

કડાપર ખીજા આડા

લાકડાની વચમાં સા-

લ ધાલી એ છેડે એ-

વાની રમત.

મધ્ય=વચલા

સેજસાજ=જરા

ત્રાજવું=તોળવાનું સા-

ધન

પહલું=છાખડું

છેતર્યો=ઠગ્યો

પાધરો=સીધો

તોલ=વજન

સમાન=સરખી

યુક્તિ=તદખીર

બાધ=નુકસાન

સ. ૧) આપણને માલ

ઓછો ન મલે તે માટે

ત્રાજવાની બાબતમાં

શી તપાસ કરવી ?

ત્રીજી ચોપડીનો

“ડીકટેશન શિક્ષક”

ભાગ ૩ એ આના.

કાવતાની સમજૂતી પાઠ ૭ મો.

આપણી આજીવનજીવે ગગનમાં અને મનમાં પરમેશ્વરનું તેજ છે. ઘાસ અને ચાસની પાસે પણ પરમેશ્વરનું રહેઠાણ છે. (૧) ભોંયમાં પેસીને ભોંયરામાં કાંઈ વાત કરીએ અથવા મનમાં નહારા (કોઈનું ભુલું કરવાના) વિચાર કરીએ તે પરમેશ્વર જાણે છે. (૨) રજકણુ મૂકવાને માટે પરમેશ્વર વગરની ખાલી જગ્યા શોધીએ પણ પરમેશ્વર વગરની કોઈપણ જગ્યા ખાલી મળે નહિ. મતલબ કે બધેજ પરમેશ્વર છે. (૩)

પાઠ ૮ મો પરમેશ્વરની પ્રાર્થના.

અરે ! દેવના પણ દેવ ! હે જગતના ધણી (પરમેશ્વર) હું તમને પગે લાગીને પ્રાર્થના કરું છું કે હે દયાળુ તમે મને દુઃખથી બચાવો. હે ગરીબોના બેલી (પરમેશ્વર) મને ફક્ત એક તારોજ આશરો છે. (૧) હે પરમેશ્વર તમે મારાં માઆપ છો, અને તમે હંમેશાં બધાનું પોષણ કરનારા છો; તમે મારાપર કરોડો ઉપકાર કર્યા છે. હે ગરીબોના બેલી (પરમેશ્વર) મને ફક્ત એક તારોજ આશરો છે. (૨) હું ગરીબમાં ગરીબ અને સમજણ વગરનો છુવ છું, મારી કાંઈ પણ વાત તમારાથી અજાણી નથી; (મતલબ કે બધી તું જાણે છેજ) હે દયાળુ મારો ગુનો માફ કરો, હે ગરીબોના બેલી (પરમેશ્વર) મને ફક્ત એક તારોજ આશરો છે. (૩) અમે નાનાં છોકરાઓ હાથ નેડીને (કરગરીને) કહીએ છીએ કે હે પ્રભુ અમારી બુદ્ધિ ધણીજ આપી છે, માટે મહેરબાની કરીને અમારી માગણી મનમાં લાવો; હે ગરીબોના બેલી (પરમેશ્વર) મને ફક્ત એક તમારોજ આ-

શ્રેયો છે. (૪) અમે તે અમારાં જે સગાંવહાલાં છે તે બધાં શ્રીરે સુખી (તંદુરસ્ત) અને જળપરાં રહીએ; હંમેશાં તમે અમને સદ્બુદ્ધિ આપજો. હે ગરીબોના બેલી (પરમેશ્વર) મને એક પ્રકૃત તારોજ આશરો છે. (૫) મેં તમારી જરાપણ રતુતિ કરી નથી, તેમજ આપના ગુણ ગાવાની (બજન કરવાની) શક્તિ મારામાં નથી, તોપણ દયા લાવીને (મહેરખાની કરીને) સેવકના દુઃખ મટાડો, હે ગરીબોના બેલી (પરમેશ્વર) મને ફક્ત એક તારોજ આશરો છે. (૬)

પાઠ ૧૬ મો. સત્ય.

અરે મારે સત્યનું ધ્યાન ધરવું, અને નક્કી સાચું બોલવું, કદાપિ ખોટું કામ કરવું નહિ, અને દુનિયામાં આગરથી પંકાએલા રહેવું. (૧) સત્યના ખીજથી સત્યનું મોટું ઝાડ થશે; અને તેના લાભકારી સારાં ફળ મળશે. સત્યરૂપી ઝાડની નીચે માણસો આશરો લેશે તેથી તેમનાં દુઃખો જતાં રહેશે, અને બધાં સુખ મળશે. (૨) દુનિયાનાં બધાં કામ સત્યમાં (સત્યને આધારે) રહેલાં છે, માટે અસત્ય કામ કરવાથી માણસ દુઃખમાં આવી પડશે. જેમ સત્ય રૂપી સુરજનું તેજ ધણું પ્રકાશશે તેમ કપટ અને નફારી ખુદ્દિ (સત્યની) ખીજથી નાશ પામશે. (જતી રહેશે.) (૩) કદાચ કોઈ કારણથી સત્ય ઠંકાઈ જશે, (જાહેરમાં આવશે નહિ) તોપણ આખરે સત્યનોજ પ્રકાશ થશે, મતલબ કે સત્ય ઉઘાડું પડશે. જેમ સુરજ કદી વાદળોથી ઠંકાઈ જાય છે, તોપણ તે પાછો ફરીથી ખુલ્લો થઈ પ્રકાશ છે તેમ. (૪) સાચને તુકસાન નથી, (સાચું બોલવાથી તુકસાન થતું નથી) તેમ તેનો કદાપિ નાશ પણ થતો નથી, માટે હંમેશાં સાચું બોલીનેજ દુનિયામાં જીત મેળવવી, સત્ય ધણું દુઃખ નક્કી ટાળે

છે, સત્યના જેવું જોર ખીજું નક્કી નથી. (૫) સત્યમાં હંમેશાં ખરું સુખ રહેલું છે, એટલુંજ નહિ પણ સત્યથી પરમેશ્વર ધણા ખૂશ થશે. વળી સત્ય વગર ખીજો કોઈ ધર્મ નથી, માટે સત્યથી સ્વર્ગ જીતો અને હંમેશાં ખૂશ રહો. (૬)

પાઠ ૨૪ મો. પશુઓનાં ટોળામાં તકરાર.

ચોપગાં જનાવરોમાં એક વાંધો પડ્યો; તેથી તેઓએ પોતે સામસામા સવાલ જવાબ કરવા માટે કચેરી ભરી (ભેગાં થયાં) અને ત્યાં બધાં નર અને માદા બેઠાં. એટલે ગાય કહે હું ગાય ગરીબડી પડી એટલે મારા ગુણોની (ઉપયોગીપણાની) કદર કોણ કરશે ? મતલબ કે કોઈ નહિ. મારાં વાહરડાં બિચારાં દૂધ વગર ટળવળે છે અને દૂધ તો ખીજાં ખાય છે; તોપણ મારા પર થતા જીલમનો ખાર ક્યાં છે ? (ટેક) (૧) કુતરો કહે હું વિશ્વાસુ પ્રાણી છું, ધણીનું અન્ન ખાઈને મનમાં ટેક રાખીને તેના ખાધેલા લૂણનો બદલો વાળી આપું છું અને વળી રાત દિવસ સેવા પણ કરું છું; (ટેક) (૨) ગધેડો કહે છે કે બેવકુફ (અકલ વખરના) માણસ મને હસે છે, પણ સમજતા નથી કે માર કોણ ઉપાડે છે ? મારે વજન લાંબું, (પીઠપર ભરે) તોપણ વગર તકરારે હું ચાલું છું; પણ કહો કે માણસો મારો ગુણ ક્યાં જાણે છે ? (ટેક) (૩) ઘોડો કહે હું શરીરે દુઃખ વેદીને ચાકરી કરું છું, અને કદાપિ હાર (ખાવાનું) પણ ન ખાઉં, ધણીને પીઠપર બેસાડીને મુસાફરી કરું છું, તોપણ કહો કે કોણ મારી કાગળ રાખે છે ? (ટેક) (૪) ઊંટ મુસાફરીમાં રસ્તો કાપવાને હું ધણી લાંબી મુસાફરી કરું છું. તોપણ કોઈ ધાતકી મુસાફર પાણીને માટે મને મારી

નાથે છે (સ્થુમાં પાણી નહિ મળવાથી મુસાફર પોતાનો છવ બચાવવાને ઉઠને મારે છે કેમકે તેની પીઠપરના ઢેકામાં પાણી ભરાઈ રહેલું હોય છે.) છતાં પણ મરતાં મરતાં હું પરોપકાર કરું છું. (ટેક) (૫) હાથી કહે રાજની અંબાડીના આધાર મારાપર છે. (મતલબ કે મારા વડે અંબાડી શોભે છે.) મારાં પગલાંથી સ્વારી સારી દેખાય છે, અને વળી દરગાહ પણ શોભે છે. તેથી હું પશુઓમાં મોટો સરદાર છું. (મતલબ કે પશુઓમાં હુંજ મોટો છું) (ટેક) (૬) બકરો કહે હું જરા પણ દુઃખ આપતો નથી. તોપણ માણસ મારું માંસ ખાવાને માટે તલપી રહે છે; તેથી હું ચંડાળના હાથે કપાઈ મરું છું. કહો મને બીન ગુનેગારને ઇન્સાફ ક્યાં મળે છે? (મતલબ કે મળતો નથી.) (ટેક) (૭) બળદ કહે મારા જોરથી ખેડૂત હળ-જમીન ખેડે છે. મારા પર આખી દુનિયાનો આધાર છે; હુંજ સ્વારી કે વેપારનો રોજનો ભાર ઉપાડું છું, તોપણ મને જરા પણ આરામ મળતો નથી. (ટેક) (૮).

ગધેડો, બકરો, બળદ, હાથી, ઘોડા, ને ગાય એ બિચારાં પ્રાણી બીજાના બરોસા પર અફળાય છે. વિશ્વમાં નહારાં કામને માટે જો કે સરકાર સજા કરે છે; તો પછી પશુ પક્ષીને દુઃખ દેતાં પરમેશ્વર ગુસ્સે થાય નહિ? મતલબ કે થાયજ.

પાઠ ૨૭. જુઓ કે જંતુની જાતમાં કીડી પણ અનાજ એકઠું કરે છે. અને બધી સાથે મળીને હંમેશાં હળીમળીને દરમાં રહે છે.

પાઠ ૩૧ મા. પક્ષીઓની ખુશાલી.

જાડ ને છોડવાની ડાંગીઓ હાથે છે, અને પવન પાંદડાં હલાવે છે. શોભાયમાન પક્ષીઓ મધુર ગાયન ગાતાં જોડે છે. (મતલબ

કે કલોલ કરે છે) પક્ષીઓ મધુર ગાયન ગાતાં પરમેશ્વરનું ધ્યાન ધરતાં, જંગલમાં ચેનખાજી કરતાં અને હંમેશાં પુશીમાં ફરતાં ટાળામાં હળા મળાને રહેતાં (એક બીજાને) મનની વાતો કહે છે. સુખીઓ પક્ષી હંમેશાં ઝાડ છોડવાની ડાળીપર ડાલે છે. (૧) કોઈ જંગલનાં ફળ ખાય છે. કોઈ દાણા ખાતા જાય. કોઈ ફૂલમાંના રસ ચૂસે છે અને કોઈ લીલોતરી ખાય છે. કોઈ લીલોતરી ખાય અને પાણી ઓવારે દોડો જાય, બધાં પક્ષીઓ સાથે નહાય અને પછી પોતાને રસ્તે પાછાં ફરે, સાંજે માળામાં બચ્ચાંને સુખે બેઠેલાં જોઈ સૂએ છે, સવાર થતાં પહેલાં બિઠીને દોડે છે અને કોઈ જંગલમાં ફળ ખાય છે. (૨) સારી રીતે જૂલતાં ફળ અને જુદા જુદા જાતનાં મેવો પરમેશ્વરે આપ્યો છે તે બધાં પક્ષીઓ હેતથી ખાય છે. વળી પરમેશ્વરે ખેતરમાં પુરેપુરો પાક આપ્યો છે. તે મીઠો માલ મંડ્યા રહીને ખાય તોપણ ખૂટે નહિ એટલો છે, તે ખાઈને હંમેશાં સંતોષ રાખીને દરરોજ ચોખ્ખું પાણી પીએ છે, અને પોતાને ફેકાણે આવીને નિરાંતે બેસે છે. ફળો સારી રીતે લાલે છે. (૩)

ઉદ્યમવિષે.

મહેનતથી માણસ એકલો હોય તોપણ હજારો માણસાંને પાછળ પાડે છે, મતલબ કે પોતે આગળ પડે છે. મહેનતથી મરજી મુજબ પૈસો અને અનાજ મેળવી શકાય છે; મહેનતથી રાજની પદવી લેવી હોય તો તે કાંઈ આધે નથી મતલબ કે તે પણ મેળવાય છે. મહેનતથી દેવ અને રાક્ષસ તાબે કરી શકાય છે. મહેનતથી આપ-દાઓ તુરંત જતી રહે છે, મહેનતુ માણસો ધૂળમાંથી પણ સોનું શોધી કાઢે છે; અરે બાળકો ! તમે મહેનતને ધેંછેલું ફળ આપનાર બાપ બરાબર જાણો. મહેનતથી ધાર્યા મુજબ ધણો લાભ મેળવાય છે.

સાર—આજસ છોડી મહેનત કરવી.

પાઠ ૩૬ મો. ગ્રીષ્મ ઋતુનો તમાસો.

પરમેશ્વરની મોટાઇ અમે ગ્રીષ્મઋતુમાં જોઇ લીધી. જાડની ઠંડી છાયામાં ફૂલ, ફળને ખુશીથી હાલતાં જોયાં. (૧) કોયલ મીઠા સ્વરથી બોલતી હતી, તેથી આ આંખાનું જાડ સાડું દેખાય છે. જેમ જમીન (સુરજની ગરમીથી) ગરમ થતી જાય છે તેમ મોગરો (પોતાની) સારી વાસ ફેલાવે છે. (૨) આંખો--જંગલમાં અને જાડોમાં રમતી અને ખુશ થતી વસંત (ઋતુ) મને (આંખાને) મોર આપીને રખડતી રખડતી ગઈ પછી ગરમીની ઋતુ થઇ એટલે આંખાપર બહુ સારી કેરી આવી, તેને સારી લીલીછમ જોઈને માણસો (તે લેવાને) લેખાય છે. (૧) એ ઋતુમાં ઘણો તાપ પડે છે, તેથી કેરીઓ જાડપર પાકીને ખરી પડે તે પછી રસદાર થઇને સારો કેસરીઆ રંગ ધરે છે. તે (કેરી) રસથી દુનિયાના લોકોનું મન પોતાની તરફ ખેંચતી તેથી કેરીની મળ મનમાં રહેતી. (૨) કોયલ--જુઓ આ ગરમીની ઋતુમાં ધામ ઘણો થાય છે, તેથી પક્ષી ઊડીને જંગલે જંગલ દૂરે દૂર. હું (કોયલ) ટહુકાથી માણસનું મન મારા તરફ ખેંચું છું. મારું રહેઠાણ આંખાના જાડપર છે. (૧) હું મારા કાળા રંગના શરીરથી ઓળખાઉં છું, અને મારા મધુરા સાદ વડે વખણાઉં છું. (હું માણસોને) ગાયનના સૂર સમજાવું છું, અને મનને મોહ પમાડે એવો બાગ ઘણો ગળવી મૂકું છું. (૨) મોગરો--જુઓ આ બાગ સફેદ મોગરાના ફૂલથી રૂપેરી હોય એવો શોભે છે. વેલાઓમાં ખીલેલી કળીઓ છે તેથી શરીરમાં સારી વાસ બરાય છે. હું ઘણી પાંખડીઓ ફેલાવી જારીના જેવો બન્યો છું. બધા લોકોએ મને ગ્રીષ્મનો ખીલેલો બાળક ગણ્યો છે.

ઇંદ્રિયજ્ઞ.

આંખો, કાંચલ અને મોગરો એક હારમાં સાથે ગાય છે.

આંખો—કરી રસદાર હોય તેજ સારી,

કાંચલ—હું ઝીણા સ્વરને લીધે ધણી વખણાઉં છું.

મોગરો—અટ મોગરાની મીઠી સુગંધ છે.

બધા કહે છે અમે સારી અને શોભિતી ગ્રીષ્મ ઋતુ જાણી.

પાઠ ૪૦ મો.

સ્વચ્છ પાણીથી ભરેલી સારી નદી જુઓ, તેને કાંઠે નાનાં મોટાં ઝાડો ઉગેલાં છે. એમાં જુદાં જુદાં રંગનાં માછલાં મગ્ન કરતાં અને કિનારાપર લીલુંછમ જેવું ઘાસ પશુઓ ચરતા જણાય છે. બધા કહેરનો દેખાવ નહીં નદીથીજ સમજવો. નદીથી નાહવાનું, ધોવાનું, પાણી પીવાનું મોટું સુખ સમજવું.

ભૂગોળના સવાલ.

પાઠ ૩૮ મો. સ.) પ્રહલાદ શું ધંધો કરતો હતો? વલસા-
ડથી પારડી કઈ દિશામાં છે? વલસાડથી પારડી જતાં રસ્તે કઈ નદી
આવે? પારનેરાના ડુંગરના શિખરપર ચઢીને તેમણે શું જોયું?
પારડી આવી તેઓએ શું કર્યું?

પાઠ ૪૬ મો. સવાલ) શુબરાતમાં મોટો પર્વત કયો છે?
આબુથી ખીજ નાના પહાડ કયા કયા છે? ટેકરી, ડુંગર, ડુંગર, પર્વત,
તમેટી, અને ખીણ એટલે શું તે સમજવો. નવી જમીન શી રીતે
બને છે? કયા પર્વતપર અંગલા, કિલ્લા, દહેરાં વગેરે બાંધી શકાય?

મેદાન એટલે શું તે સમજવો. લસુંદ્રા, દેવકીકિનાઇ, તુળશીશ્યામ
એના કુંડમાં ઉનાં પાણી સાથી હશે ? પર્વતો ને મેદાનો કેમ થયાં
તે સમજવો. મેદાન અને ડુંગરનો ઉપયોગ કહો.

પાઠ ૪૦ મો. સવાલ) વરસાદનાં પાણીનાં ટીપાં શું શું કામ
કરે છે ? નદીનો ઉપયોગ કહો. નદીના મુખ આગળની અને મૂળ
આગળની જગ્યામાં શા ફેર હોય છે ? સરોવર શી રીતે બનતાં હશે ?
સરોવરનાં પાણી કેવાં હોય છે ? કયા સરોવરનું પાણી ખાઈ હોય છે ?
શુભરાતમાં મીઠા પાણીનું સરોવર કયું છે ? અને ખારા પાણીનું
કયું છે ? તળાવનું પાણી કેવું હોય છે ?

પાઠ ૪૧ મો. સવાલ) સમુદ્રનું પાણી ખાઈ શા માટે હોય છે ?
સમુદ્ર કેટલો ઉંડો હોય છે ? નદીનું પાણી શા માટે મીઠું હોય છે ?
સમુદ્રમાં મોનાં સાથી થાય છે ? સમુદ્રનું પાણી રાતું, જુરું ને પીણું
દેખાવાનું કારણ શું ? દરીઆમાં રેતી ક્યાંથી આવતી હશે ? દરી-
આમાં શું શું પાકે છે ?

પાઠ ૪૨ મો. સવાલ) હજી ક્યાં છે ને તે શાને માટે
પ્રખ્યાત છે ? દરીઆ વિષે થોડીક વાત કહો. સુશિર, ખખાત અને
ઉપસાગર એટલે શું તે સમજવો. ખેટ શી રીતે બનતા હશે ? દ્વીપ-
કલ્પ એટલે શું ? ૪૪ ક્રિયા સમુદ્ર કિનારે હંમેશાં થયા કરે છે ?
સામુદ્રધુની અને ખાડી એટલે શું તે સમજવો.

પાઠ ૪૩ મો. સવાલ) માડાં ને હળમાં રીતું લાકડું વાપરે છે
અને તે લાકડું વાપરવાનું કારણ શું ? સુહારને ત્યાં શું જોયું ?

કુંભારને ત્યાં તેઓએ શું નેયું? ઢેડવાડામાં ઢેડા શું કરતા હતા? શણુનું શું બને છે? ગામડામાં વસવાયા લોકો કયા કયા ધંધા કરે છે?

પાઠ ૪૪ મો. સવાલ) ગામ અને શહેરનો તફાવત સમજાવો. અમદાવાદ કયાં છે? શું છે? ને શાને માટે પ્રખ્યાત છે?

પાઠ ૪૫ મો. સવાલ) કુબેરદાસ કયાં જતા હતા? તેમની સાથે કોણ ગયું? મુખીએ કોને સલામ કરી? મામલતદારે શી શી વાત પછી? કુબેરદાસે શું જવાબ આપ્યો? ફોજદાર, ઓવરસીઅર અને તિજ્જેરરનાં કામ કહો. વેચાણ, ગીરોખત કયું ખાતું નોંધે છે? કુબેરદાસ દવાખાનામાં શું કરવા ગયા હતા અને ત્યાં કોની સાથે વાતચીત થઈ?

પાઠ ૪૬ મો. સવાલ) તાલુકો, જિલ્લો અને પ્રાંતની વ્યાખ્યા બોલો. એ દરેકના ઉપરીને શું કહે છે? જમીનનાં વસુલાત માફ કરાવવી અથવા મુલતવી રખાવવી એ કોણ કરી શકે? પ્રાંતના મુખ્ય ખાતાનાં નામ દો. અને તે ખાતાઓનાં મુખ્ય અમલદારને શું કહે છે? તાલુકાના લેણદેણ સંબંધી દાવા કોણ ચુકવે છે? તાલુકામાં પોલીસ ખાતાનો મુખ્ય અમલદાર કોણ? જિલ્લાના દવાખાનાના ઉપરી દાકતરને શું કહે છે?

પાઠ ૪૭ મો. સવાલ) કલેક્ટરને મુખીએ શી બાબતની અરજ આપી? પોલીસના ઉપરી સાહેબને શું કહે છે? જિલ્લા જડજને શું કામ હોય છે?

પદાર્થપાઠ ભાગ ૧ લો. પહેલા ધોરણ માટે ત્રણ આના.

પદાર્થપાઠ ભાગ ૨ નો. બીજા ધોરણ માટે પાંચ આના.

“ ડિક્ટેશન શિક્ષક ” ભાગ ૩. ત્રીજા માટે બે આના.

પાઠવાર અઘરા શબ્દો તથા જોડાક્ષરો.

વાર્તા	સામાન્ય	મૂળાક્ષરો	જોડાક્ષરો	પદાર્થપાઠો
પ્રાણીઓ	ચિત્રો	હોશિયારી	ભૂગોળ	માહિતી
પુસ્તકો	પોપટીઉં	વર્ણન	લિપિ	પ્રાદ્દશી
બાળબોધ	પાંડિતો	અજ્ઞા	વરકું	અનુસ્વાર
વિસર્ગ	ફક્કડ	નર્ચા	શ્રદ્ધા	ઉદ્યોગી
અજુકતુ	ઉંમર	વિદ્યાભ્યાસ	ધ્યાન	ટકું
મૂર્ખ	હડહડતો	કળિયુગ	ઉતર્યો	ખુદ્ધિ
હિંડાડ	ખર્ચુપાન	શ્રાવક	જાત્રા	ફૂદી
ફૂખી	અક્કલ	ધણીધણિઆણી	ભક્તિ	કૃપા
નરસિંહ	ચૌદશ	શિક્ષક	અંતઃકરણ	ફેટો
સોંપ્યો	શુદ્ધિ	આશ્ચર્ય	લગ્ન	કુટુંબ
ખૂંચેલો	ધન્સાફ	વિજયનગર	ઘડાવ્યાં	કીમતી
સત્તર	મિલકત	વહેંચણુ	દિવાન	ઉમેર્યો
સુશોભિત	સિપાઈઓ	પૈપૈસો	અટકાવ્યો	વિશ્વપતિ
જગકર્તા	ભૂલ્યો	સ્તુતિ	પ્રાર્થના	નિવારો
દોડાદોડ	છુટયું	પ્રમાણિક	કિંમત	પોલીસ
વૃદ્ધ	આગ્રહ	મુશ્કેલી	વિધવા	જાપ્તો
તુરંગ	વાણીઆ	વિકટ	તૂટી	દ્રવ્ય
ભૂટી	મિઠાઈ	તાલેવંત	લૂટ	ભુંડું
મડદાં	યુધિષ્ઠિર	અર્જુન	ક્રોધ	વર્તાણું

દુર્યોધન	શ્રી	દ્રૌપદી	ઝૂંપડી	દુઃખ
નવાણું	કૈરવો	ચિત્રગુપ્ત	ગંધર્વ	ગુસ્સો
ન્યાયાધીશ	પ્રીતિ	ચર્ચા	સાક્ષી	શક્તિ
વિચાર્યું	ગળેપડું	ગૃહસ્થ	નિસાસો	લંગડો
હંમેશાં	કદાપિ	શિઆળ	વિલાસપુર	મહોદ્દો
પિત્તળ	મશ્કરી	શિરોઈ	સ્વાદે	મઝા
સિવાય	દુષ્ટ	કલેશ	નિશ્ચય	વૃક્ષ
આશ્રય	પ્રગટે	ઉભસ	સ્વર્ગ	રિવાજ
વર્તમાનપત્ર	લક્ષ્મી	ઉત્તર	પથર	પૂજે
વિદ્યાર્થી	સ્વચ્છ	તમાશો	ચોંટાડવા	દંદ્રિય
ઢાંકણું	દંટાળો	છિદ્રો	નુકસાન	ભિનાશ
ચોંટયો	નાહ્યા	લૂછી	પાડોશણ	વિક્કાન
અઘાટ	ફેંસલો	નિર્ણય	દિલ્હી	વિદ્યા
આસરો	વિષયો	ખુદાવંદ	મચ્છર	નમ્ર
ફાટયો	માતેલો	યુક્તિ	ગવં	વોશિંગ્ટન
ભેજ	વિખણુપ્રસાદ	પુસ્તકાલય	વૃત્તાંત	ધમકાવ્યા
હિંમત	લક્ષણ	ઈર્ષાખોર	બંદગી	અણાહ
અંદેશો	સાદડી	આહ્વાણ	પિડામ	ધિક્કાર
પુરુષો	ઝવેરાત	તહીન	ગુરુ	ગંદકી
મુકુંદ	પશ્ચિમ	ભિખારી	નાતમલાલ	ચિંતા
મંદવાડ	ઢોલ	દિવાલ	સ્થિતિ	શિક્ષણ

ખૂશ	કિલ્લો	ઠપકો	ખિછાનું	ચક્કર	રમણીય
દેશનિકાલ	ખાંધણી	ભાંગ્યું	દુર્ગંધ	સ્થિર	આકૃતિ
વિવાદ	પુખ્ત	ઢાળાયું	કૈકેયી	ચમત્કાર	દેવસ્થાન
માર્ગ	સંગ્રહ	મુકાય	મંથરા	ગ્રીષ્મ	પર્વત
શ્રેષ્ઠ	જંતુ	મુકાબ્યો	શત્રુધ	ઋતુ	કાઠિઆવાડ
નિર્દોષ	કઠિઆરા	દોષ	અયોધ્યા	શ્યામ	શેત્રુંજે
ધણે	વિસામો	મગરકે	કૌશલ્યા	મહિમા	પાલિતાણી
કૂટી	ધર્મદા	નિર્મળ	સુમિત્રા	સુગંધ	લસુંદ્રા
કૂટ્યો	દસમો	સંતોષ	લક્ષ્મણ	ચિત્ત	ભિંજાય
સંતાડવા	આશીર્વાદ	ત્રિપત્ત	સદેહ	સૂર	જન્મ
સદ્ગુણી	ચોકખું	ધૂળ	ચૌદ	પ્રપુલ્લ	ગરમત
પ્રદર્શન	શેખચઢી	તરુવર	મુન્સફ	પ્રહલાદ	સ્કૂ
સીવણકામ	તર્કપ્રસાદ	વડોદરા	ચોર્યામી	કસ્બો	ખીંટી
ગૂંથે	સજ્જડ	જિલ્લો	વંશપરંપરા	પાંદડાં	ઉત્તમ
ગૂંથેલી	ઢોડવાડો	ધિક્કાર	કમિશનર	પુંદ્રણી	મુળીઆં
નિચાણુ	ગોદડાં	વત્તો	મુકુંદ	અંગ્રેજી	અગત્ય
સમુદ્ર	દોરડાં	ટપ્પુટી	ગોવિંદ	ઢાલ	ખ્યાલ
સરિતા	છુટ્ટી	સંમતિ	સરણાધ	કંટાગતો	પિગાથ
વિચિત્ર	ઓફિસ	સાઠ	શાંતિલાલ	ખેસ્વાદ	ડહોળી
મોહંમદ	મીણખત્તી	પરીક્ષા	હૂંફ	નીરોગી	નિતારી
અથડાય	ખૂટ	શ્રેષ્ઠ	હથિયાર	ધરાસણા	ગળણી

કિનારો	ઓવરસીયર	નિરાશ	વિસ્મય	પુષ્ટિકારક
દ્વીપકલ્પ	ખૂટતા	ખૂન	ગંધક	શુમારે
ટ'ડેલ	સખ્તી	મઝાની	ચિનાઇ	ધુંટી
નિશાન	ભૂશિર	મુદત	ક્રિયા	સામુદ્રધુની
ભટ્ટી	પૈડું	દુરસ્ત	તિભેરર	દાકતર
કલેકટર	ઇન્સ્પેકટર	ચિકાર	ખ્યાલું	લિલાશ
ઝુંમર	ધાન્ય	હાંસોટી	દાઉદખાની	અડદ
વટાણા	થુલું	ચાળણી	ચાળણુ	ફેદાં
પોટીસ	કુમસો	દોડયા	ચૂંટી	દાંડી
શોધી	ચિરાએલું	પ્રકાશ	જીવજંતુ	અવસ્થા
સૂંઢ	વૈતરી	ઇયળ	કીડિઆરા	પોષણુ
કોએટો	નિરાંત	ઘોળાયા	ઊડતું	ધસારાખંધ
ખાઉધરાં	કમકમાટ	વલવલાટ	ગુચ્છો	ખિલાડી
ઠેકડા	ઓચિંતી	દુશ્મનો	ઝુમખો	રતુમડો
તૂલ	રાક્ષી	ગખડી	સરત	રહેઠાણુ
તૈયાર	શ્રીધર	ટુકડી	કાખરચીતરૂં	કીકિઆરી
લોંકડી	ખંધાઇ	વાઢ	ધૂરકવા	મૂછ
ઘંટડી	મ્યાન	અગ્નિ	ધૂજતા	સિંહણુ
ચોંટયું	ઠેલણુ	ધુધવાટા	ગજના	હાડપિંજર
ટાંગ્યું	કાંડું	હૂદય	પુક્કો	સંરક્ષણુ
માંસપેશી	સૂક્ષ્મદર્શક	રક્ષણુ	ઓસીકું	ખોળીઉં

તૂટતું	ડુંકર	મશક	વાસ્કુટ	અખ્ખા
ઢારઢાંકર	ઓરાઢીએ	ઊઠવેઠ	ટકાઉ	હૂંડ
દુઆ	પરસાળ	પાણિઆડું	ધુમાડીઉં	ઘડિઆળ
મિનિટ	સાઠ	અઢ્ઢાવીસ	એહસાન	વિનંતી

ટીપ—શબ્દો આડી લીટીમાં ગોઠવ્યા છે.

કડાંની ડ્રિલ

કડાં લોઢાના સળીઆનાં બનાવેલાં હોય છે, અને તેનો વ્યાસ એક બિલ્લસ જેટલો હોય છે; તેની જડાઇનો પરિધ એ ઇંચનો હોય છે. તે રાતા, પીળા, વાદળી વગેરે તરેહ તરેહના પાકા રંગથી રંગેલા હોય છે.

સૂચના-૧) કડાંની દરેક રમત અગિઆર સુધી કરાવી બારે કડાં હાથ સાથે લટકતા રખાવવા. ૨) છેલ્લી રમત બારે કડાં જમીનપર મૂકાવી દેવડાવવાં મૂકતાં અવાજ ન થાય તે બાબત સૂચના આપવી. ૩) કડાં મુઢીમાં જોરથી દાખીને પકડવાં. અંગુઠો ટેકશુમાં કડાં ઉપર રાખવો જેથી કડાં હાલશે નહિ અને પકડવા સુગમ પડશે.

રમત ૧ લી—તૈયાર-કડાં લેવાં તત્પર થવું.

આલો-એ કડાં એ હાથમાં લઇ હાથ પગની સાથે અડાટેલા રાખવા.

૧) એઉ હાથ ઉંચા. ૨) એઉ હાથ નીચા.

રમત ૨ જી—૧) એઉ હાથ સામા લાંબા, ખભાની સીધી લીટીમાં. (મુઢીઓ સામ સામી) ૨) એઉ હાથ પીઠ મમ પાછળ ખેંચી કડાં છાતી આગળ રાખવા.

રમત ૩ જી—ખેડે કડાં એકડાં કરી વચ્ચેથી ખેડે હાથે સામ-સામા પકડવા. ૧) ધુંટણુમાંથી પગ વાળી પગના આંગળાપર વજન રાખી ખેસવું એડી ઉંચી રાખવી. (હાથ ખે પગ વચ્ચે સીધા રાખવા)

૨) ઉભા થવું ને કડા માથા ઉપર ધરી રાખવા. (ઉભા થતો વખતે એડી જમીનપર ઠોકવી જોઈએ.)

રમત ૪ થી—કડાં છુટા કરી અંકેક હાથમાં પકડવા. ૧) જમણો હાથ જમણી તરફ ખભાની સીધી લીટીમાં લાંબાવવો. (ડાબો હાથ લટકતોજ રહેવા દેવો.) ૨) એકથી ઉલટું.

રમત ૫ મી—૧) જમણો હાથ સામે લાંબો કરવો. (ડાબો હાથ લટકતોજ રહેવા દેવો.) ૨) એકથી ઉલટું.

રમત ૬ ટી—૧ જમણો હાથ ઉંચો (ડાબો હાથ લટકતોજ રહેવા દેવો.) ૨ એકથી ઉલટું.

રમત ૭ મી—૧) ખેડે હાથ ઉંચા (મુઠ્ઠીઓ સામસામે) ૨) ખેડે કડાં પગનાં આંગળાં આગળ (પગ ધુંટણુમાંથી સીધા રાખવા)

રમત ૮ મી—ખેડે હાથ ઉંચા (મુઠ્ઠીઓ સામસામે) ૧) જમણો હાથ મોં સામેથી ઉપલી તરફથી લઘ ફેરવીને ઉંચો રાખવો. (ડાબો હાથ લટકતોજ રાખવો) ૨) એકથી ઉલટું.

રમત ૯ મી—૧) ખેડે હાથ સામા લાંબા (મુઠ્ઠીઓ સામસામે) ૨) ખેડે હાથ પાછળ લાંબા.

રમત ૧૦ મી—૧) ખેડે હાથ ખભાની સીધી લીટીમાં (મુઠ્ઠીઓ આકાશ તરફ) ૨) ખેડે હાથના અંગુઠા ખભાને અડકાડવા.

બહેર ખખર.

સાતમીના અર્થ કિંમત ૮ આના (જેની અંદર શબ્દાર્થ વ્યુત્પત્તિ પ્રમાણે, અને ૩૬ બંને રીતે શાસ્ત્રીય પદ્ધતિથી સંપૂર્ણ વ્યુત્પત્તિ; કવિતાનું વિવરણ-સ્કુટીકરણ; પ્રિટિશ અને હિંદની સંપૂર્ણ રાજરીતિ; સમાસ પ્રકરણ; બાર મેલસની હિલ વગેરેનો વિસ્તારથી સમાવેશ કરેલો છે.)

છઠ્ઠીના અર્થકિંમત ૭ આના—(જેની અંદર શબ્દાર્થ વ્યુત્પત્તિ પ્રમાણે, અને ૩૬ બંને રીતે; કવિતાનો અન્વય; સમજુતી; વ્યુત્પત્તિ; પાઠના સવાલ; પાઠનો સાર વગેરે)

પાંચમીના અર્થ કિંમત ૬ આના—(જેની અંદર અર્થ; કવિતાની સમજુતી; વ્યુત્પત્તિ; પાઠના સવાલ; પાઠનો સાર; અપૂર્ણિકના નિયમો; અધરા શબ્દો; જોડાક્ષરો વગેરે)

ચોથીના અર્થ કિંમત ૬ આના—(જેની અંદર અર્થ; કવિતાની સમજુતી; તમામ પાઠના સવાલ; પાઠનો સાર; અધરા શબ્દો; જોડાક્ષરો, હિલ; મુખર્ષ ઈલાકાની ભૂતળ; વગેરે.)

ત્રીજીના અર્થ કિંમત ૩ આના—(જેની અંદર અર્થ; કવિતાની સમજુતી; પાઠનો સાર; અધરા શબ્દો; જોડાક્ષરો; બીજા ધોરણમાં કિન્ડરગાર્ટન પદ્ધતિ મુજબ શીખવવાની જૂગોળ; ડમ્બેલસની હિલ વગેરે.)

પહેલીના અર્થ કિંમત ૨ આના—(જેની અંદર અર્થ; કવિતાની સમજૂતી; અધરા શબ્દો; જોડાક્ષરો; ડગ્ગરો દસની ડિલ; પાઠના સવાલ તથા સાર વગેરે.)

બાળવર્ગની નોટ કિંમત ૧૧ આનો—(ખાસ કરીને વર્ગના શિક્ષકો તેમજ વિદ્યાર્થીઓ માટે) (જેની અંદર મૂળાક્ષર શિક્ષણ; ત્રણ રીતે મૂળાક્ષર લખવાનો ક્રમ; કાના માત્ર વગરના બે અને ત્રણ અક્ષરના શબ્દો; કિન્ડરગાર્ટન પદ્ધતિ મુજબ બારાખડી શિક્ષણ; આંક; અર્થ; ગીત તથા કવિતા સમજૂતી; આંકનો ઉપયોગ; સરવાળાના કોઠા; બાદબાકીના કોઠા; ડિલ ગીત સાથે, તેમજ સાદી; દડાની રમત; એકથી પાંચ સુધી ઉમેરવા તથા બાદ કરવા વિષે પાઠ વગેરે.)

અંક સૂચક મૂળાક્ષર કિત્તા કિંમત ૦ આનો

કન્યા વાચનમાળા પુસ્તક ૧ લાના અર્થ ૦-૩-૦

કન્યા વાચનમાળા પુસ્તક ૨ જાના અર્થ ૦-૪-૦

કન્યા વાચનમાળા પુસ્તક ૩ જાના અર્થ ૦-૬-૦

બાળપોથી તથા પહેલી ચોપડીનો

“ ઇકટેશન શિક્ષક ” ભા. ૧. બે આના

બીજી ચોપડીનો “ ઇકટેશન શિક્ષક ” ભા. ૨. બે આના

ત્રીજી ચોપડીનો “ ઇકટેશન શિક્ષક ” ભા. ૩. બે આના

પત્ર વ્યવહાર નીચેના સરનામે કરવો.

શાહપોર } મેસર્સ. સી. ડી. શાહ એન્ડ કોના સોલએજન્ટ
સુરત } જગનલાલ મોતીરામ શાહ.

નવાં ધોરણ પ્રમાણે.

મેસર્સ. સી. ડી. શાહ એન્ડ કો. તરફથી બેહાર પડેલી બુ	
બાળવર્ગની નોટ ... ૦-૧-૬	સાનમીના અર્થ ... ૦-૮-
પહેલીના અર્થ ... ૦-૨-૦	પદાર્થ પાઠ ભાગ ૧ ... ૦-૩-
બીજીના અર્થ ... ૦-૩-૦	પદાર્થ પાઠ ભાગ ૨ ... ૦-૪-
ત્રીજીના અર્થ ... ૦-૬-૦	મૂળાક્ષર કિત્તા ... ૦-૦-
પાંચમીના અર્થ ... ૦-૬-૦	સુરત શહેરનો નકશો. છપાયેલ ...
છઠ્ઠીના અર્થ ... ૦-૭-૦	ચોર્યાસીતાલુકાનો ... ૦-૧-

કન્યા વાચનમાળા પુસ્તક પહેલાના અર્થ ૦-૩-૦

કન્યા વાચનમાળા પુસ્તક બીજાના અર્થ ૦-૪-૦

કન્યા વાચનમાળા પુસ્તક ત્રીજાના અર્થ ૦-૬-૦

અંકસૂચક મૂળાક્ષર કિત્તા કિંમત ૦૧ આનો.

ધોરણવાર “મુખગણિત શિક્ષક” તૈયાર છે.

બાળપોથી તથા પહેલી ચોપડીના

“ડિક્ટેશન શિક્ષક” ભા. ૧. બે આના.

બીજી ચોપડીનો “ડિક્ટેશન શિક્ષક” ભા. ૨. બે આના.

ત્રીજી ચોપડીનો “ડિક્ટેશન શિક્ષક” ભા. ૩. બે આના.

કર્તા-છગનલાલ મોતીરામ શાહ. શાહપેર-મુરત.

પત્ર વ્યવહાર નીચેને સરનામે કરવો.

શાહપેર } મેસર્સ સી. ડી. શાહ એન્ડ કો. ના સોલએજન્ટ-
મુરત. } છગનલાલ મોતીરામ શાહ.

